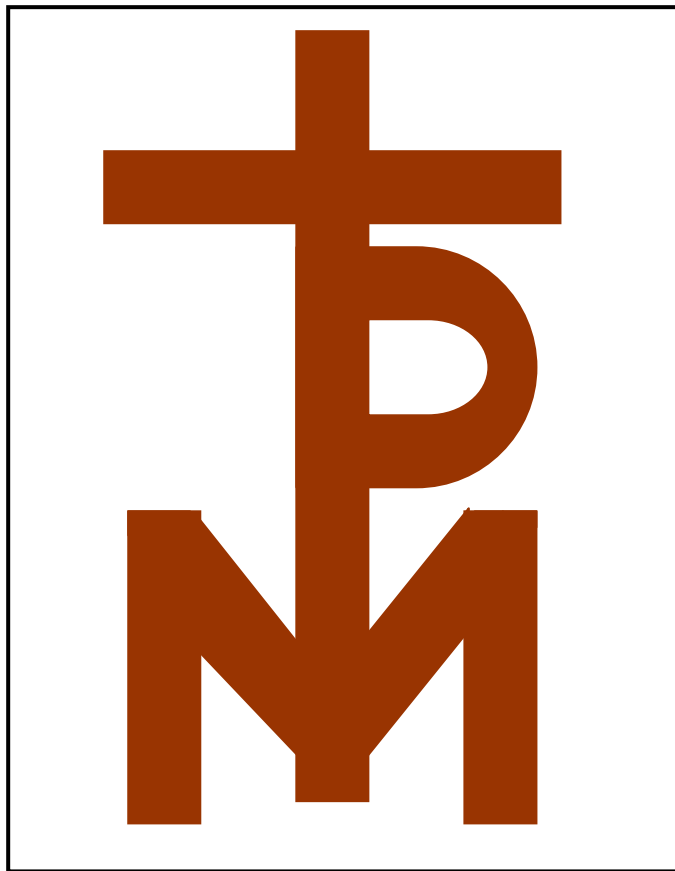

Bidden of bewegen?

*Een onderzoek naar het effect van christelijk geloof op
de beroepshouding van een PMT-er.*

Student
Begeleidend docent
Beoordelend docent
Studie

Datum

Arjen Kooiman
Carla Peeters
Sandra Verbeeten
Bewegingsagogie en Psychomotorische Therapie,
Hogeschool Windesheim, Zwolle
26 mei 2008

Inhoudsopgave Scriptie

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	3
Inleiding.....	4
1. Methode: Model van Bateson.....	6
1.1 De logische niveaus van Bateson en Dilts.....	6
1.1.1 Belemmeringen en oplossingen.....	7
1.1.2 Veranderingen.....	9
1.2 Verbinding logische niveaus met christelijk geloof en de beroepshouding	9
1.2.1 Christelijk Geloof.....	9
1.2.2 Beroepshouding.....	10
2. Resultaten	11
2.1 Onderzoeksgroep en interviews.....	11
2.2 Toegepaste logische niveaus op onderzoeksresultaten.....	11
2.3 Beroepshouding christelijke PMT-er.....	14
2.4 Beroepshouding niet-christelijke PMT-er.....	14
3. Conclusie.....	15
3.1 Verklaring christelijke beroepshouding door logische niveaus.....	15
3.2 Conclusies naar aanleiding van de hoofdvraag.....	16
3.2.1 Hoe heeft het christelijk geloof effect op de beroepshouding van een PMT-er?.....	16
3.2.2 Op welk gebied heeft het christelijk geloof effect op de beroepshouding van een PMT-er?.....	16
3.3 Doelstelling evaluatie.....	17
3.3.1 Doel van dit onderzoek.....	17
3.3.2 Doel in dit onderzoek.....	17
4. Reflectie.....	19
4.1 Reflectie op methode.....	19
4.2 Reflectie op resultaten	19
4.3 Reflectie op conclusies.....	19
5. Aanbevelingen.....	20
6. Literatuurlijst.....	21
7. Bijlagen.....	22
A. 3 interviews met christelijke PMT-ers.....	22
B. 3 Interviews met niet-christelijke PMT-ers	28
C. Oriëntatie interview met christelijke PMT-er.....	33

Voorwoord

Wat begon als een persoonlijke zoektocht is geëindigd in een objectief onderzoek. Na maanden van uitproberen, zwoegen, denken, uitwerken, stoppen, opnieuw beginnen en doorwerken ben ik enorm opgelucht dat ik klaar ben met mijn scriptie. Ik ben er blij mee en trots op. Hoewel ik vaak mijzelf in de weg liep en mijn eigen overtuiging een belemmering liet zijn, heb ik uiteindelijk het meest geleerd van het moment dat ik mijn persoonlijke vragen naast me neerlegde en me ben gaan wijden aan een onderzoek gebaseerd op feiten.

De titel 'Bidden of bewegen?' sluit aan bij het proces waar ik in heb gezeten tijdens het maken van deze scriptie. Bij het begin van het werken aan mijn scriptie vroeg ik mij af of christen-zijn en PMT-er zijn wel samengaat. Ik ben er nu achter, aan het eind, dat het prima samengaat. Dit heb ik geïllustreerd met de afbeelding op de voorkant¹

Ik wil in dit voorwoord iedereen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan het tot stand komen van deze scriptie. Allereerst wil ik de Psychomotorische Therapeuten bedanken die ik mocht interviewen. Hier heb ik heel veel aan gehad, voor mijn scriptie, maar zeker ook voor mij persoonlijk.

Ik wil Carla Peeters bedanken dat ze mij heeft begeleid en telkens heeft bemoedigd om door te gaan.

Ook wil ik mijn studiegenoot Gerola bedanken, voor alle tijd dat we elkaar gezelschap hielden tijdens het werken aan onze scripties in de stilleruimte.

Ten slotte wil ik God, mijn Vader bedanken. Mijn relatie met Hem heeft mij ertoe aangezet om aan deze scriptie te beginnen. Hij heeft mij erdoorheen geholpen tot het eind!

¹ Afbeelding voorkant: eigen ontwerp combinatie Labarum en PMT

Samenvatting

Het christelijk geloof is een overtuiging waar binnen de Psychomotorische Therapie (PMT) over nagedacht moet worden, omdat het invloed heeft op gedrag en houding.

Hoe het christelijk geloof invloed heeft op de beroepshouding van een Psychomotorische Therapeut (PMT-er) en op welke gebieden het effect heeft is te onderzoeken in de vraag:

Hoe en op welke gebieden heeft een christelijk geloof effect op de beroepshouding van een PMT-er?

Voor het beantwoorden van deze vraag is gebruik gemaakt van het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts. Dit model beschrijft zes verschillende niveaus van menselijk functioneren. Deze niveaus zijn gerangschikt in een bepaalde volgorde en beïnvloeden elkaar onderling. De beroepshouding van een PMT-er is zichtbaar op de 3 niveaus van omgeving, gedrag en vaardigheden. Maar ook de niet-zichtbare niveaus van waarden, identiteit en missie zijn van invloed op de beroepshouding.

Door aan elk niveau vragen te koppelen ontstaat een persoonlijk analysemodel. Door met de focus op een onderwerp dit model in te vullen ontstaat een volledig beeld van het functioneren van een persoon, betrokken op de verschillende logische niveaus.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van een onderzoeksgroep van 3 christelijke en 3 niet-christelijke PMT-ers. Het christelijk geloof is gefundeerd in het liefhebben van God en het liefhebben van je medemens als jezelf. Door in interviews in te gaan op de verschillende logische niveaus kan er voor elke PMT-er een analyse gemaakt worden op grond van analysevragen.

Aan de hand van de analyses kan een christelijke beroepshouding geformuleerd worden, evenals een niet-christelijke beroepshouding.

Door het gebruik van de analyses en de rest van de interviews wordt zichtbaar hoe het christelijke geloof invloed heeft op de beroepshouding van een PMT-er.

Ten slotte kan de conclusie getrokken worden dat het effect van een christelijk geloof zichtbaar wordt op verschillende gebieden van de beroepshouding van een PMT-er. Hoe dit in verhouding staat met niet-christelijke PMT-ers wordt ook duidelijk.

Inleiding

Onze overtuigingen hebben een enorm krachtige invloed op ons gedrag.

Onze overtuigingen over onszelf en wat mogelijk is in de wereld om ons heen hebben een grote invloed op de kwaliteit van onze dagelijkse inspanningen. We hebben allemaal overtuigingen die ons als hulpbronnen dienen, maar ook overtuigingen die ons beperken.

Het christelijk geloof is ook een overtuiging. Geloven, tja... dat doet toch iedereen weer tegenwoordig? Of dat waar is, is te betwijfelen. Maar dat er weer meer over geloof en overtuiging nagedacht en gepraat wordt is zeker waar. Daarom is geloof iets waar ook binnen de PMT over nagedacht en gepraat mag worden, of eigenlijk, gepraat móet worden. Want als iets invloed heeft op ons gedrag en de kwaliteit van leven, dan heeft dat zeker ook invloed op de therapie die PMT-ers anderen aanbieden.

De relevantie om het effect van geloof te onderzoeken is aanwezig, omdat overtuigingen belemmerend kunnen werken. Geloof kan echter ook andersom, verruimend werken. Reden genoeg om te onderzoeken wát het effect van geloof is op de psychomotorische therapie.

De invloed die geloof op het gedrag van iemand heeft komt naar voren in een model, ontwikkeld door Bateson en Dilts. Deze twee wetenschappers ontwikkelden het model "de logische niveaus" waarin zij 6 niveaus beschrijven waarop mensen functioneren.

Mensen laten gedrag zien dat past in de omgeving waarin ze zich bevinden. Dat gedrag wordt beïnvloed door datgene waar je in gelooft. Ook wat je kunt, wie je bent en wat je wilt heeft invloed op je gedrag.

De 6 logische niveaus van functioneren hebben invloed op elkaar en beïnvloeden elkaar. Dit alles komt tot uiting in houding. Bij PMT-ers: de beroepshouding.

Zo blijkt dus dat je geloof van invloed is op je gedrag. Hoe dit precies gebeurt en tot uiting komt wil ik onderzoeken. Met andere woorden:

Ik wil onderzoeken hoe het christelijk geloof de beroepshouding van een PMT-er beïnvloedt en wat het effect daarvan is op de beroepshouding.

Hiermee kom ik tot de volgende hoofdvraag.

Hoe en op welke gebieden heeft een christelijk geloof effect op de beroepshouding van een Psychomotorisch Therapeut?

Uit deze hoofdvraag komen de volgende deelvragen voort

- Wat zijn de logische niveaus van Bateson en Dilts?
- Hoe zijn de logische niveaus van Bateson en Dilts te betrekken op het christelijk geloof en de beroepshouding van een PMT-er?
- Hoe kunnen de logische niveaus toegepast worden op de onderzoeksgroep?
- Hoe ziet de beroepshouding van een christelijke PMT-er eruit?
- Hoe ziet de beroepshouding van een niet-christelijke PMT-er eruit?
- Hoe verklaren de logische niveaus de beroepshouding van een christelijke PMT-er?

Doel *van* dit onderzoek:

Aan de hand van de logische niveaus van Bateson en Dilts aantonen hoe een christelijk geloof de beroepshouding van een PMT-er beïnvloed. Eveneens aantonen wát het effect van dat christelijk geloof is op de beroepshouding van een PMT-er.

Doel *in* dit onderzoek:

Met behulp van de logische niveaus van Bateson en Dilts onderzoeken hoe en op welke gebieden een christelijk geloof effect heeft op de beroepshouding van een PMT-er.

Werkwijze:

In het eerste hoofdstuk diep ik het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts verder uit en laat ik de manier van toepassing zien. Hier ga ik ook kort in op het christelijk geloof en de beroepshouding

Ik maak gebruik van interviews met christelijke en niet-christelijke PMT-ers om het effect te onderzoeken. De uitwerking volgens de methode staat in het tweede hoofdstuk evenals de omschrijvingen van de beroepshoudingen.

In het derde hoofdstuk geef ik een verklaring voor de christelijke beroepshouding en geef ik eveneens antwoord op de hoofdvraag.

Hierna volgt een discussiepagina, waar wat andere niet beschreven effecten vanuit het onderzoek worden beschreven.

1. Methode: Model van Bateson en Dilts

Het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts kan goed gebruikt worden als het over motieven en gedragingen van mensen gaat. Dit hoofdstuk gaat dieper in op de logische niveaus. De eerste twee deelvragen worden in dit hoofdstuk beantwoord.

1.1 De logische niveaus van Bateson en Dilts

Gregory Bateson was een Brit die leefde van 1904 tot 1980. Hij was een gedragswetenschapper. Hij ontwikkelde een model om een mens bewust te maken van wat hij doet, wat hij kan, wat hij vindt, wie hij is en wat hij wil. Bateson stelde vast dat er een aantal neurologische niveaus zijn waarop mensen functioneren. Neurologische niveaus zijn systemen in het menselijke brein. Onze hersenen hebben verschillende verwerkingsniveaus van allerlei processen, ook van denken en zijn. Om het brein te begrijpen moeten de verschillende niveaus een plek krijgen.²

Bateson onderscheid 6 verschillende niveaus:³

1. Omgeving
2. Gedrag
3. Vaardigheden en kwaliteiten
4. Waarden en overtuigingen
5. Identiteit
6. Missie en zingeving

Bateson gaat ervan uit dat mensen gedrag laten zien dat past in de *omgeving* waarin zij zich bevinden. In een zwembad bijvoorbeeld, zullen de mensen zich kleden in zwemkleding. Gedrag wordt echter ook beïnvloed door innerlijke factoren. Het gedrag wordt beïnvloed door wat je wel of juist niet *kunt*. Zo zal voor een sportieve en beweeglijke cliënt met een persoonlijkheidsstoornis eerder een keus voor Psychomotorische Therapie (PMT) dan voor een praatgroep gemaakt worden. Gedrag wordt ook beïnvloed door wat je van iets *vindt*. Als respect een belangrijke waarde voor je is, zul je mensen gelijk behandelen en niet discrimineren. Wie je *bent*, beïnvloedt je gedrag eveneens. Een gedisciplineerde persoon bijvoorbeeld, zal zijn werk op tijd afleveren. Gedrag wordt ook beïnvloed door je *missie* in dit leven. Is het je missie om andere mensen te helpen, dan ga je bijvoorbeeld als hulpverlener werken.

Al de hierboven beschreven situaties richten zich op gedrag. Door andere voorbeelden te geven kan de focus ook gelegd worden op de overige niveaus, zoals omgeving, vaardigheden etc. Bateson beschreef echter vooral de invloeden die de verschillende niveaus op het gedrag hebben.

Robert Dilts (1955) werkte het model van de logische niveaus van Gregory Bateson verder uit. Robert Dilts is ontwikkelaar, coach en trainer Neuro Linguïstisch Programmeren (NLP). Dilts beschrijft dat in het model de logische niveaus elkaar opvolgen en elkaar beïnvloeden. Hierbij vormt zingeving de identiteit. Uit de identiteit ontstaan overtuigingen. Van daaruit ontwikkelen vaardigheden zich. Deze vaardigheden of kwaliteiten zijn de basis voor gedrag. Gedrag beïnvloedt de aanwezige omgeving. Een hoger niveau beïnvloedt een lager niveau.⁴

² Dilts, 2006

³ Dilts, 2006

⁴ Brouwer, 1995

Schematisch ziet het model er als volgt uit.

Afb. 1: Schematisch model logische niveaus van Dilts

Hierbij is omgeving het laagste niveau en missie/zingeving het hoogste niveau. Hieronder staat een korte uitleg van de 6 niveaus

Omgeving: Omgeving is alles buiten het individu. Letterlijk wat om je heen is. Dit kunnen mensen zijn zoals cliënten, collega's, een vakgroep. Maar ook plaatsen, ruimtes, tijden.

Gedrag: Gedrag is dat wat voor de ander zintuiglijk waarneembaar is.

Vaardigheden en kwaliteiten: Vaardigheden zijn de vermogens, kwaliteiten, talenten en hulpbronnen van iemand.

Waarden en overtuigingen: Overtuigingen zijn beweringen over jezelf, jouw bedrijf, andere mensen, de wereld om je heen, die voor jezelf waarheid bevatten. Je verbindt er gevoelens aan, omdat deze overtuigingen belangrijk voor je zijn. Overtuigingen zijn het tegenovergestelde van feiten. Feiten zijn meetbaar en waarneembaar.

Identiteit: Het gaat hier over hoe je over jezelf als persoon denkt. Het heeft met het werkwoord 'zijn' te maken. Alle opmerkingen met 'ik ben' staan op het niveau van identiteit.

Missie/zingeving: Het niveau van missie/zingeving is niet per definitie religieus bedoeld. Zingeving betekent het zoeken naar zin. Missie is de opdracht of het doel van het leven, of grote gebeurtenissen in het leven. Wanneer je dit niveau kunt begrijpen, begrijp je de relatie tussen jezelf en het grotere systeem, en de betekenis van deze relatie. Met systeem wordt bedoeld dat elk individu een relatie heeft met een directe omgeving, die op haar beurt weer onderdeel is van een grotere omgeving.⁵

1.1.1 Belemmeringen en oplossingen

Dilts gaat ervan uit dat als er een belemmerende overtuiging is op een bepaald niveau, dat invloed kan hebben op alle niveaus daaronder. Problemen ontstaan door wrijvingen tussen de eigen waarneming en de waarneming van anderen. Om dit op te lossen moeten er veranderingen plaatsvinden. Om een belemmerende overtuiging te veranderen, zal men moeten

⁵ Dilts, 2006

werken aan het betreffende niveau of aan de niveaus erboven. Zo zouden belemmeringen en problemen opgelost kunnen worden.

Vaak lijken problemen echter onoplosbaar als je er middenin zit. Volgens Dilts blijf je dan vastzitten in één niveau. Dilts ontwikkelde vragen die je jezelf kunt stellen om tot een volledige analyse te komen van je functioneren.

Voor elk niveau stelde hij vragen op die gesteld kunnen worden voor een analyse van het betreffende probleem of de belemmering.⁶

1. Omgeving: Waar ben ik?
2. Gedrag: Wat doe ik?
3. Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?
4. Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?
5. Identiteit: Wie (wat) ben ik?
6. Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?

Als je al deze vragen beantwoordt krijg je een helder beeld van jezelf en het waarom van gebeurtenissen of handelingen van jezelf.

Als je er zelf niet uitkomt, maar de problemen toch blijven bestaan, is het nodig dat iemand anders je helpt. Dit kan een hulpverlener zijn. Volgens Dilts moeten interventies hiervoor op een zo laag mogelijk niveau beginnen. Interventies die kunnen plaatsvinden op het niveau van gedrag bestaan bijvoorbeeld uit het geven van tips over andere gedragingen, uit het positief bekrachtigen van gewenst gedrag en uit het geven van feedback. Interventies op het niveau van vaardigheden en kwaliteiten kunnen bestaan uit het aanbieden van opleidingen en trainingen.

Problemen op het niveau van identiteit, waarden en overtuigingen zijn lastiger.

Om dit uit te leggen kan het ijsschotsmodel gebruikt worden. Alles boven het water is uiterlijk zichtbaar, maar net als bij een ijsschots, is het grootste gedeelte niet te zien, omdat het onder water verborgen is voor het oog.

Afb. 2: ijsschotsmodel

De twee laagste niveaus (gedrag en omgeving) zijn zichtbaar voor de buitenwereld. Het volgende niveau (vaardigheden en kwaliteiten) is slechts deels uiterlijk waarneembaar. Bepaalde vaardigheden laat je zien in je gedrag, andere vaardigheden heb je wel, maar laat je niet altijd zien. De bovenste 3 niveaus zijn normaal gesproken niet uiterlijk waarneembaar. Hoe

⁶ Dilts, 2006

hoger het niveau, des te moeilijker de zaken die hier spelen zijn te achterhalen. Dit heeft te maken met het feit dat het niet eenvoudig is om met mensen aan de praat te raken over hun missie, identiteit en waarden. Het vereist een sfeer van vertrouwen, veiligheid en zelfinzicht.

Het ijsschotsmodel laat zien dat het functioneren van mensen het resultaat is van een groot aantal zaken die zich grotendeels binnenin een persoon (onder de zeespiegel) en zich ook grotendeels op onbewust niveau afspelen.

1.1.2 Veranderingen

Bij veranderingsprocessen is het zo dat hoe hoger het niveau is waar de verandering doorgevoerd wordt, hoe fundamenteeler deze verandering voor een persoon zal zijn. De kans op een succesvolle en blijvende verandering neemt daarmee sterk toe. Verandering van het niveau van omgeving of gedrag heeft een beperkte toegevoegde waarde omdat het aan de oppervlakte blijft en niet tot de kern doordringt. Veranderingen vanaf het niveau van overtuigingen hebben een grotere waarde omdat ze op meerdere niveaus verandering brengen. De praktijk laat echter niet altijd toe dat op het hoogst mogelijke niveau wordt aangesloten, vanwege behoefte aan opgebouwd vertrouwen.

Bij elke verandering spelen de bijbehorende overtuigingen en het beeld dat men van zichzelf heeft (identiteit) een belangrijke rol. Zolang deze niet passen bij de gewenste vermogens en het gewenste gedrag in die bepaalde omgeving, is verandering onmogelijk. Daarom gaat gedragsverandering altijd gepaard met het aanpassen, verruimen of veranderen van overtuigingen en zelfbeeld.⁷

De hoogste drie niveaus zijn voor een groot deel onbewust aanwezig bij mensen. De mate van zelfbewustzijn bepaalt welke analyse iemand kan maken ten opzichte van zichzelf op de hogere niveaus.

1.2 Verbinding logische niveaus met christelijk geloof en de beroepshouding

Het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts kan dus goed gebruikt worden voor bewustwordingsprocessen die iemand van zichzelf ontwikkelt. Deze bewustwording kan dienen als persoonlijke ontwikkeling. Maar deze bewustwording kan ook breder getrokken worden naar waarnemingen die gelden voor meerdere mensen. Ik richt me in mijn onderzoek niet alleen op individuele processen, maar voeg de processen van meerdere mensen samen. Ik richt me in mijn onderzoek vooral op twee aspecten. Ten eerste het niveau van overtuigingen en waarden, waar het christelijk geloof onder valt. Ten tweede de zichtbare niveaus, ofwel omgeving, gedrag en een deel van de vaardigheden. Deze samen vormen de beroepshouding. Van deze twee aspecten volgt hieronder een korte omschrijving.

1.2.1 Christelijk geloof

Het christelijk geloof is een overtuiging die iemand kan hebben. Dilts zelf geeft een omschrijving van de inhoud van dit geloof. "Toen Jezus werd uitgedaagd om te zeggen wat volgens hem het grootste gebod was, maakte hij de sprong naar een hoger logisch niveau. Hij zei niet: 'Gij zult niet dit of dat gedrag vertonen.' Geen uitkomst met een negatief karakter. Volgens Hem is het eerste en belangrijkste gebod: 'Houdt met je hart, je geest, je ziel en je kracht van jouw God.' Wanneer we bedenken wat dit betekent in relatie tot de niveaus die we hebben onderzocht, zegt Jezus eigenlijk: 'Je moet jezelf organiseren in de richting van het hoogste niveau, zingeving (God), met je hart (je overtuigingen), je geest (je vaardigheden), je ziel (je identiteit) en je kracht (je gedrag). Van oorsprong was er dus een verbinding tussen al deze niveaus. Jezus zei dat er een tweede gebod was dat net zo belangrijk is als het eerste, maar dat er wel na komt: 'Houd van je buur als van jezelf.' Vanaf het moment dat je verbonden en congruent bent, heb je de mensen om je heen net zo lief als jezelf."⁸

⁷ Dilts, 2006

⁸ Dilts, 2006, p. 54-55

1.2.2 Beroepshouding

Onder de beroepshouding van een PMT-er wordt het doen en laten van de PMT-er verstaan. Hoe dit eruit ziet komt in de volgende omschrijving naar voren:⁹

Het observeren, diagnosticeren, indiceren, behandelen en evalueren volgens psychomotorische methodieken en technieken. Het samenwerken met andere hulpverleners. Het verstrekken van beroepsspecifieke informatie aan doelgroepen. Het organiseren van een goede werksfeer. Het evalueren en verbeteren van eigen beroeps handelen en dat van collega's. En het deelnemen aan onderzoek tot kennis- en kwaliteitontwikkeling.

⁹ NVPMT, 1995

2. Resultaten

2.1 Onderzoeksgroep en interviews

In het vorige hoofdstuk kwam naar voren dat het inzicht krijgen in alle niveaus van iemand een lastige onderneming is omdat hiervoor een sfeer van vertrouwen en veiligheid nodig is. Ik ben daarom blij dat ik 6 interviews heb kunnen afnemen.

Voordat ik met de onderzoeksinterviews ben begonnen heb ik een oriëntatie interview gehouden met een christelijke PMT-er (zie bijlage 3). Dit heb ik gedaan om inzicht te krijgen in de beste manier van vragen stellen en focussen. Aan de hand van dit interview en de methode, het model van de logische niveaus, heb ik een vragenlijst samengesteld. Met behulp van deze vragenlijst heb ik 6 PMT-ers geïnterviewd, 3 christelijke PMT-ers en 3 niet-christelijke PMT-ers. Ik heb bewust gebruik gemaakt van twee groepen, omdat dit de validiteit en de betrouwbaarheid van mijn onderzoek ten goede komt. Ik heb willekeurig PMT-ers benaderd. Elke PMT-er is werkzaam in de psychiatrie. De doelgroepen verschillen echter wel.

De interviews hebben allemaal een persoonlijk karakter. Dit kan ook bijna niet anders gezien het model van de logische niveaus. Het model gaat uit van een persoonlijk functioneringsproces. De vragen die ik heb opgesteld beginnen bij het benoemen van de 6 logische niveaus. Na dit voor de geïnterviewde helder te hebben, steken de volgende vragen in op de invloed die de hogere, onzichtbare niveaus hebben op gedrag en omgeving. Ook extra factoren en belemmeringen die hierbij komen kijken komen naar voren.

Hoewel er dus veel persoonlijke informatie in de interviews verwerkt is, kan ik door het gebruik van de vragen die Dilts heeft ontwikkeld voor een heldere persoonlijke analyse, een duidelijk beeld geven voor elke geïnterviewde in dezelfde stijl.

De volledige uitwerking van de interviews zijn opgenomen in de bijlagen. Voor de christelijke PMT-ers in bijlage 1. Voor de niet-christelijke PMT-ers in bijlage 2.

Omdat voor het afnemen van de interviews een veilige en betrouwbare sfeer vereist was heb ik dit gegeven vertrouwen ter harte genomen. De geïnterviewden worden daarom anoniem vermeld.

2.2 Toegepaste logische niveaus op onderzoeksresultaten

Een deel van de interviews heb ik voor elke PMT-er apart uitgewerkt in het model van de logische niveaus, met behulp van de analysevragen van Dilts. De gegevens die in elk model staan zijn deels overgenomen uit de interviews en deels in andere woorden omgezet.

Ik verbind geen conclusies aan de uitkomsten in de modellen. Het zijn opsommingen van de resultaten op een gestructureerde manier.

Hierbij staan de niveaus met de analysevragen in de linkerkolom. De beantwoording van de analysevragen staat in de rechterkolom. De rechterkolom is, voor zover dat van toepassing is, gericht op de PMT.

Logisch Niveau	Christelijk A
Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?	Dat mijn leven een verschil maakt door God. Verschil is hoop en het besef dat de liefde en de overwinning bestaat. Een bijdrage leveren aan de hoop op het vooruitzicht dat mensen weer plezier hebben
Identiteit: Wie (wat) ben ik?	In Christus. Vrij in Hem. Laat me leiden door Zijn liefde. Door Hem vrij om te leren en te experimenteren in ruimte en vrijheid.
Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?	Elke cliënt is gevormd door opvoeding en wat ze meekrijgen. Niemand kiest voor een bepaalde behandeling van opvoeders.
Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?	Bieden van veiligheid en structuur. Transparant zijn naar anderen.

Gedrag: wat doe ik?	Insteek is bewegingsgeoriënteerd, soms ook lichaamsgeoriënteerde, agressieregulatie, ontspanningstraining.
Omgeving: Waar ben ik?	Kinder en jeugdpsychiatrie, moeilijk opvoedbare kinderen.

Logisch Niveau	Christelijk B
Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?	Aan de ene kant zelf gelukkig zijn. Aan de andere kant gericht zijn op dat de ander het goed heeft. Bereiken dat ik tot eer van God leef.
Identiteit: Wie (wat) ben ik?	Iemand in relatie. Met andere mensen en met God.
Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?	Respect en gelijkwaardigheid. Ben onder de indruk van de liefde van Jezus.
Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?	Vertalen en problematiseren van de klacht. Flexibel en creatief om in activiteiten te thematiseren. Naast de cliënt gaan staan.
Gedrag: wat doe ik?	Vooraf bewegingsgericht, werk veel met thema's, confronteren. Ontspanningsoefeningen, agressieregulatie en ervaringsgerichte adventure therapie.
Omgeving: Waar ben ik?	GGZ instelling

Logisch Niveau	Christelijk C
Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?	Plezier in het leven. Genieten van mensen, natuur, dieren. Missie is een verandering zijn en daarom mensen helpen die te maken hebben met de gebrokenheid van deze wereld.
Identiteit: Wie (wat) ben ik?	Iemand die samen met God kiest wat belangrijk is. Ben in ontwikkeling, omdat relatie met God en mensen telkens verandert.
Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?	Elk mens is uniek. Geloof dat God er is voor iedereen en heeft meer invloed dan we denken. Geloof dat mensen kunnen veranderen.
Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?	Contact maken en onderhouden, stimuleren, empathisch reageren. Confronteren.
Gedrag: wat doe ik?	Methodieken in het kader van denken, handelen, voelen. Themagericht. Methodieken: imaginaire exposure. Impulscontrole. Allemaal PTSS diagnose, ook vaak depressie en persoonlijkheidsstoornissen.
Omgeving: Waar ben ik?	Ambulante hulpverlening voor mensen met een traumatische ervaring.

Logisch Niveau	Niet-christelijk A
Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?	Genieten en veel uit het leven halen
Identiteit: Wie (wat) ben ik?	Gedreven, enthousiast, lief, zorgzaam en verantwoordelijk
Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?	Je moet respect hebben voor iemands ziekte. Vertrouwen in verandering en de moed niet opgeven is belangrijk. Geloof in de kracht van de mens zelf.
Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?	Gemakkelijk in contact. Matchen met de belevingswereld van de cliënt. Regelen en organiseren.
Gedrag: wat doe ik?	Thematisch werken, stressmanagement en relatiemanagement. Soms oppervlakkig, soms diepgaand
Omgeving: Waar ben ik?	GGZ psychotische stoornissen en persoonlijkheidsstoornissen.

Logisch Niveau	Niet-christelijk B
Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?	Andere mensen meenemen in het genieten van het leven. Steeds nieuwe dingen leren en bestaansveld uitvergroten. Mensen om mij heen helpen.
Identiteit: Wie (wat) ben ik?	Een genietter die houdt van het leven. Positief ingesteld.
Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?	Respectvol met elkaar omgaan. Belangrijk dat mensen elkaar in hun waarde laten. Iedereen en elk geloof mag er zijn. Goede zorg voor (leef)omgeving en natuur is belangrijk
Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?	Invoegen bij de cliënt. Cliënten motiveren. Functioneren in een team, overleggen. Beantwoorden aan de vraag van cliënten.
Gedrag: wat doe ik?	Bewegingsgerichte activiteiten, gericht op het in beweging komen.
Omgeving: Waar ben ik?	Verslavingszorg.

Logisch Niveau	Niet-christelijk C
Missie en zingeving: Wat wil ik, waar ben ik op uit?	Geluk in alles. Leuk en goed werk doen en daar een goed gevoel bij krijgen. Genieten van werken, sporten, relaties
Identiteit: Wie (wat) ben ik?	Zoekende hoe een goede therapeut zijnde. In ontwikkeling, rustig, respectvol en in contact. Nederlander en vrij.
Waarden en overtuigingen: Waar geloof ik in, wat vind ik?	Iedereen heeft recht op behandeling en kwaliteit van leven. Ieder mens kan leren en veranderen. Ieder mens is uniek en moet als persoon geaccepteerd worden.
Vaardigheden en kwaliteiten: Wat kan ik?	Rustig, ik ben een goede proceswaarnemer met een helicopterview. Ik kan met iedereen overweg en kan gemakkelijk contact maken en onderhouden.
Gedrag: wat doe ik?	Lichaamsgerichte en bewegingsgerichte technieken, focaal inzichtgevend
Omgeving: waar ben ik?	Forensische Psychiatrie

2.3 Beroepshouding christelijke PMT-er

Nu de interviews verwerkt zijn, kan antwoord gegeven worden op deelvragen 4 en 5:

Hoe ziet de beroepshouding van een christelijke PMT-er eruit?

Hoe ziet de beroepshouding van een niet-christelijke PMT-er eruit?

De beantwoording van deze deelvragen doe ik door de aspecten met betrekking tot de beroepshouding uit de interviews te halen en deze te formuleren tot een beroepshouding. Hierbij neem ik de geformuleerde beroepshouding uit het vorige hoofdstuk als leidraad.

Belangrijk bij de beroepshouding is dat het grotendeels om de zichtbare dingen gaat en niet over de onderliggende, onzichtbare aspecten.

Voor het formuleren van de beroepshoudingen heb ik gebruik gemaakt van de uitgewerkte modellen en van de antwoorden op de volgende interview vragen: 3, 4, 9, 10, 11, 13, 15, 16 en 21

Christelijke beroepshouding

Aanbieden van lichaams- en bewegingsgeoriënteerde behandel oefeningen, waaronder ontspanningsoefeningen en verschillende trainingen. In behandeling: meegeven aan cliënten dat hun keuze voor verandering waarde heeft. Het vertalen van de klachten en activiteiten thematiseren. De cliënt centraal stellen en accepteren van iedereen. Therapeutisch gedrag in de therapie: Liefde tonen, respectvol zijn, ruime laten voor het maken van fouten. Verder het creëren van veiligheid, invoegen, contact maken, transparant zijn, confronteren en een open houding aannemen. Richting collega's eveneens een open houding aannemen en het toegeven van gemaakte fouten.

2.4 Beroepshouding niet-christelijke PMT-er

Niet-christelijke beroepshouding

Aanbieden van lichaams- en bewegingsgeoriënteerde behandel oefeningen, waaronder trainingen of basale activiteiten afhankelijk van de doelgroep. In behandeling: vlot contact maken, inspelen op wat cliënt nodig heeft, proces bewaken, verplaatsen in. Cliënten in beweging laten komen (letterlijk en figuurlijk) zodat ze verder komen. Inzicht geven in gedrag en gevolgen daarvan. Verder de cliënten centraal stellen en accepteren zoals ze zijn. Therapeutisch gedrag in therapie: structureren, steunen, zorgen, positief en rustig blijven, respectvol zijn en keuzes accepteren, In contact met collega's elkaar proberen te begrijpen en aanvullen.

3. Conclusie

Door het verwerken van de resultaten is er een beeld ontstaan van de persoonlijke analyses van de 6 PMT-ers. Verder zijn er twee beroepshoudingen geformuleerd aan de hand van de resultaten.

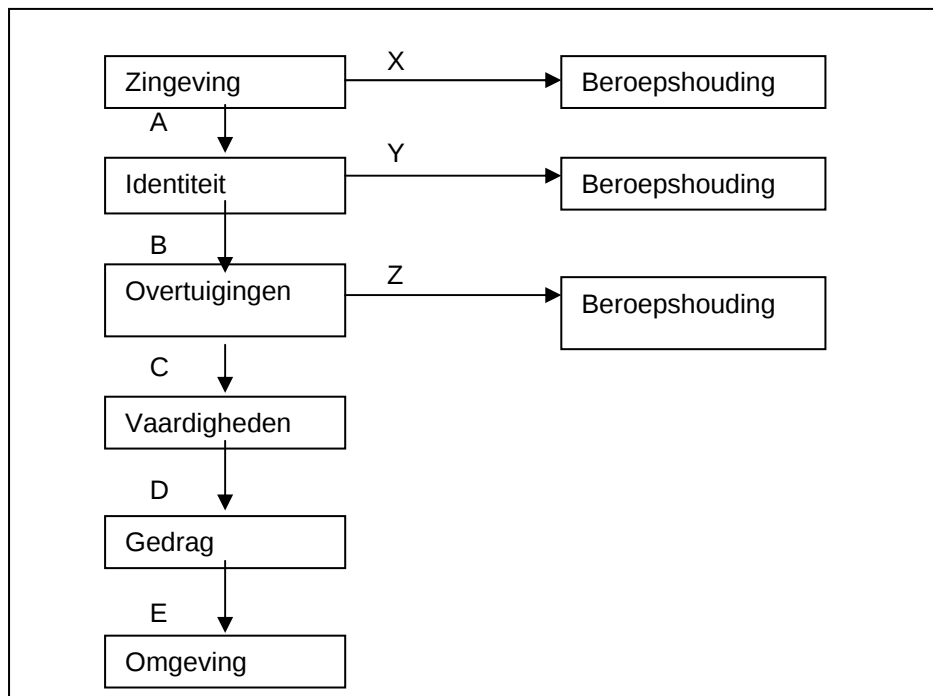
In dit hoofdstuk verklaar en interpreteer ik de christelijke beroepshouding. Vervolgens formuleer ik mijn conclusies uit de eerder beschreven resultaten en interpretaties.

3.1 Verklaring christelijke beroepshouding door logische niveaus

Om goed in beeld te krijgen dat het geheel van de logische niveaus van Bateson en Dilts ingewikkeld maar logisch in elkaar zit, volgt een model waarin de letters A, B, C, D, E, X, Y en Z invloeden zijn die per onderdeel hieronder beschreven worden. Het onderstaande model is een verklaringsmodel met aspecten die een rol spelen in het beïnvloeden van de christelijke beroepshouding.

Hierbij maak ik gebruik van de christelijke analysemodellen en van de interviews.

Ik gebruik in de uitleg de persoonsvorm 'ik', wat gelijk staat aan het geheel van de christelijke PMT-ers.

Afb. 3: beïnvloedingsschema van logische niveaus

A: De invloed die zingeving heeft op identiteit. Doordat God de zin is van het leven, zet het mijzelf in het perspectief dat ik een mens ben in relatie tot God. In relatie tot andere mensen ben ik een helper, naar de opdracht die God geeft.

B: De invloed die identiteit heeft op overtuigingen. Als mens in relatie tot God geloof ik in God en Christus. Als mens in relatie tot andere mensen geloof ik dat ieder mens gelijkwaardig is, kan veranderen en kan gaan geloven.

Vanaf het niveau overtuiging is het mogelijk verschillende kanten op te gaan. Daarom moet er een focus worden gemaakt. Zingeving stuurt al een bepaalde richting uit naar identiteit. Identiteit gaat in dezelfde richting verder naar overtuigingen. Uit je identiteit komen overtuigingen voort, maar je hebt ook andere overtuigingen die niet specifiek uit je identiteit voortvloeien. Zo wordt duidelijk dat je identiteit wel je overtuigingen beïnvloedt, maar dat niet al je overtuigingen je identiteit beïnvloeden. Om een richting aan te houden, laat ik de invloeden nu gebaseerd zijn op PMT.

C: *De invloed die overtuigingen hebben op vaardigheden.* Ik geloof in gelijkwaardigheid en kan daarom met elke cliënt in contact blijven.

D: *De invloed die vaardigheden hebben op gedrag.* Doordat ik met de cliënt in contact kan blijven kan ik methodieken en technieken aanbieden met lichaamgeoriënteerde en bewegingsgeoriënteerd insteek.

E: *De invloed van gedrag op de omgeving.* Doordat ik lichaamsgeoriënteerde en bewegingsgeoriënteerd methodieken en technieken aanbied voor behandeling, werk ik in een instelling voor psychiatrische hulpverlening.

X: *De invloed die zingeving heeft op de beroepshouding.* De zingeving die naar voren komt in beroepshouding is het liefhebben van cliënten. Het mensen helpen komt naar voren in het centraal stellen van de cliënt.

Y: *De invloed die identiteit heeft op de beroepshouding.* Ik ben zelf een mens in proces, net zoals de cliënt. Open staan voor wat cliënten denken of voelen komt naar voren in de beroepshouding.

Z: *De invloed die overtuigingen heeft op de beroepshouding.* Verandering is mogelijk voor iedereen, daarom accepteer ik iedereen en toon ik respect voor de cliënt als geheel, ook met zijn zingeving. Als cliënten over God en geloof willen praten sta ik daar open voor als het een toevoeging is voor het therapieproces

Vaardigheden behoren deels bij de beroepshouding. Om te voorkomen dat ik de invloed van de beroepshouding op de beroepshouding ga beschrijven, houdt de invloed direct op de beroepshouding op bij overtuigingen.

3.2 Conclusies naar aanleiding van de hoofdvraag

Om antwoord te geven op de vraagstelling staat hieronder de hoofdvraag nog eens geformuleerd:

Hoe en op welke gebieden heeft het christelijk geloof effect op de beroepshouding van een Psychomotorisch Therapeut?

Eerst beschrijf ik hoe het christelijk geloof effect heeft op de beroepshouding van een PMT-er. Daarna concludeer ik op welke gebieden een christelijk geloof effect heeft op de beroepshouding van een PMT-er

3.2.1 Hoe heeft het christelijk geloof effect op de beroepshouding van een PMT-er?

Een christelijk geloof is een overtuiging van iemand. Overtuigingen worden beïnvloed door identiteit en missie/zingeving.

Het christelijk geloof heeft dus invloed, maar wordt zelf weer beïnvloed door wat er aanwezig is op identiteitsniveau en missie/zingevingsniveau.

Van grote invloed op het christelijke geloof is het zien van God als de zin van het leven (zingeving), de drang om mensen te helpen (missie) en het in relatie leven met God en mensen (identiteit).

Het christelijk geloof als overtuiging heeft zelf ook effect op andere niveaus, namelijk de niveaus van vaardigheden, gedrag en omgeving. Dit is korter aan te duiden als beroepshouding.

Doordat het christelijk geloof dus beïnvloed wordt maar ook zelf invloed heeft, hoeft bij de hoofdvraag niet alleen te worden stilgestaan bij het niveau overtuiging. Door iemands identiteit en missie/zingeving en wordt namelijk ook de beroepshouding beïnvloed.

3.2.2 Op welke gebieden heeft het christelijk geloof effect op de beroepshouding van een PMT-er?

De vraag is nu op welke gebieden het effect van het christelijk geloof op de beroepshouding tot uiting komt. Uiteindelijk hebben zingeving/missie, identiteit en overtuiging allemaal effect op de

hele omschrijving van de beroepshouding. Deze hogere niveaus zijn namelijk de drijfveer om dingen te doen of te laten.

De mens is een eenheid en de verschillende niveaus waarop een mens functioneert beïnvloeden elkaar onderling. Vaardigheden, gedrag en omgeving worden beïnvloed door innerlijke, onbewuste en onzichtbare niveaus. Dit toepassend op een PMT-er kan gesteld worden dat het christelijk geloof tot uiting komt op de volgende gebieden.

Gebied	Omschrijving
Therapie	Het aanbieden van lichaams- en bewegingsgeoriënteerde behandeling, vertalen van klachten, activiteiten thematiseren.
Cliënt	Het direct in contact staan met de cliënt
Therapeutische attitudes	Invoegen, transparant zijn, confronteren, openheid,
Persoonlijke attitude	Liefde tonen, ruimte laten voor het maken van fouten

Als ik deze uitkomsten naast de uitkomsten van de niet-christelijke beroepshouding leg is het verschil minimaal en springt alleen de liefde voor mij eruit. Iemand liefhebben is een stap die dieper gaat dan acceptatie. Liefde is wat het christelijk geloof vraagt in het tweede gebod. Dilts meldt het ook: Heb je naaste lief als jezelf.

Christelijke PMT-ers maken gebruik van dezelfde methodieken en technieken als niet-christelijke PMT-ers. Christelijke PMT-ers zijn net als niet-christelijke PMT-ers gericht op de cliënt. Christelijke PMT-ers gebruiken voor verschillende situaties dezelfde attitudes als niet-christelijke PMT-ers. Christelijke PMT-ers hebben soms een verschillende persoonlijke attitude dan niet-christelijke PMT-ers. Dit hoeft echter niet zichtbaar te zijn.

De conclusie van het bovenstaande is dat het christelijk geloof invloedrijk is binnen de niet-zichtbare innerlijke niveaus van zingeving/missie, identiteit en overtuiging, maar dat het geen directe invloed heeft op de beroepshouding van een PMT-er. Hierbij kan niet geconcludeerd worden dat er geen verschil bestaat tussen christelijke en niet-christelijke PMT-ers. Het verschil is er wel, maar is ten eerste meestal niet zichtbaar en ten tweede heel persoonlijk.

3.3 Evaluatie doelstelling

3.3.1 Doel van dit onderzoek

Aan de hand van de logische niveaus van Bateson en Dilts aantonen hoe een christelijk geloof de beroepshouding van een PMT-er beïnvloed. Eveneens aantonen wát het effect van dat christelijk geloof is op de beroepshouding van een PMT-er.

Het doel van het onderzoek is opgesplitst in twee aspecten. Aan de ene kant het aantonen hoe het christelijk geloof de beroepshouding heeft beïnvloed. Het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts was hier een goede methode voor. Ik heb kunnen uitzoeken hoe innerlijke processen doorwerken op de houding van iemand. Ik heb aangetoond dat een christelijk geloof de beroepshouding beïnvloed.

Het aantonen van de vlakken waarop het christelijk geloof werkelijke effect heeft heb ik ook onderzocht. Ik heb aangetoond op welke vlakken het christelijk geloof effect heeft.

3.3.2 Doel in dit onderzoek

Met behulp van de logische niveaus van Bateson en Dilts onderzoeken hoe en op welk vlak een christelijk geloof effect heeft op de beroepshouding van een PMT-er.

Ik ben in de loop van mijn onderzoek het model van Bateson en Dilts steeds beter gaan begrijpen en ik ben steeds meer gaan zien hoe belangrijk de hantering van dit model is voor een antwoord op mijn onderzoeksvraag. Tijdens het onderzoek ben ik er steeds meer achter gekomen dat innerlijke en onbewuste processen in iemand een grote invloed hebben, maar dat dat niet altijd direct te zien is in iemands houding. Hoewel bij de verwerking van de interviews duidelijk werd dat vragen over zingeving/missie, identiteit en overtuiging door christenen en niet-

christenen verschillend beantwoord werden bleek dat de beroepshouding van een christelijke PMT-er nagenoeg dezelfde is als die van een niet-christelijke PMT-er. Met dit eindresultaat blijven verrassende conclusies achterwege.

4. Reflectie

4.1 Reflectie op methode

Met het gebruik van de methode, het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts had ik vele kanten uit kunnen gaan. Het model kan namelijk op veel verschillende manieren gebruikt worden. In de beschrijving van de methode komt dit al naar voren. Zo kan het model ook nuttig zijn bij het ontdekken van belemmeringen en een hulp zijn bij veranderingsprocessen. Dat het model zo breed gebruikt kan worden is enerzijds fijn. Zo paste het goed in mijn onderzoek. Wel was het daarom moeilijk voor mij om alleen de voor mij relevante theorie te gebruiken en de theorie dus te kaderen. Uiteindelijk kreeg ik tijdens het onderzoek nog steeds meer zicht op en inzicht in het model, zodat ik toewerkend naar de resultaten een meerwaarde vond in de methode.

4.2 Reflectie op resultaten

Ik ben blij dat ik gebruik gemaakt heb van de medewerking van PMT-ers met ervaring. Zonder deze hulpbron was ik niet tot de resultaten gekomen die ik nu heb.

Uiteindelijk zijn de resultaten een inspiratiebron geworden voor het model en kwam het model pas echt tot leven voor mij toen ik de resultaten ging gebruiken.

Achteraf heb ik mijn bedenkingen over de resultaten en had ik tijdens mijn interviews beter willen stilstaan bij specifieke activiteiten binnen de PMT. Ik heb nu genoeg genomen met basale omschrijvingen van het beroepsgedrag dat de geïnterviewden aan mij gaven. Ook had ik dieper willen ingaan op het denkproces dat plaatsvindt bij een PMT-er tijdens zijn beroepsuitoefening. Waarom ik hier een volgende keer meer bij zou stilstaan zal ik uitleggen in mijn reflectie op de conclusies.

4.3 Reflectie op conclusies

Bij de conclusies heb ik een verdeeld gevoel. Aan de ene kant denk ik dat ik te weinig toegespitste verdieping in de interviews heb gelegd. Zo noemde ik de specifieke activiteiten en het denkproces. Doordat dit niet diep genoeg is gevraagd blijft de conclusie wat betreft het effect van het christelijk geloof op de beroepshouding behoorlijk algemeen. Ik had verwacht dat ik de beroepshouding specifiek kon benoemen. Uit de interviews heb ik dit echter niet kunnen halen. Het is echter geen tegenvaller. Ik ben er namelijk zekerder van dat een christelijk geloof weinig zichtbaar effect hoeft te hebben op de beroepshouding van een PMT-er. Dit is voor mij persoonlijk ook belangrijk. Ik kan me nu met meer overtuiging gewoon richten op het beoefenen van PMT, zonder me in onzekerheid af te vragen of ik wel 'christelijk' genoeg bezig ben.

Ik ben blij met de conclusie over het eerste deel van het onderzoek, namelijk de vraag *hoe* het christelijk geloof invloed heeft op de beroepshouding van een PMT-er. Dit is beantwoord en verkaart met behulp van het model van de logische niveaus van Bateson en Dilts.

5. Aanbevelingen.

Er is binnen de opleiding Bewegingsagogie en Psychomotorische Therapie al meer onderzoek gedaan naar christelijke PMT. Mijn onderzoek sluit hier zeker op aan. Hoewel het doel van mijn onderzoek zeker de moeite waard was, blijven er echter nog steeds heel wat vragen over christelijke thema's en invloeden binnen de PMT onbeantwoord.

De aanbevelingen die ik wil geven voor eventueel volgend onderzoek zijn:

- Onderzoek gericht op de persoonlijke ontwikkeling van jonge PMT-ers of PMT-studenten. De PMT-ers die ik heb geïnterviewd waren bijna allemaal ervaren PMT-ers die al een duidelijk beeld hebben van hun levensdoel en rust hebben in wie ze zijn. Ook kennen ze hun eigen kwaliteiten en vaardigheden. Interessant, voor de opleiding bewegingsagogie en Psychomotorische Therapie is het als er onderzoek wordt gedaan naar belemmeringen die jonge/student PMT-ers kunnen hebben op innerlijke niveaus (missie/ zingeving, identiteit en overtuigingen) die hen beperken in de uitoefening van PMT. Aan de hand van de logische niveaus (*van verandering*) van Bateson en Dilts kunnen deze belemmeringen geanalyseerd worden en opgelost. Dit zou de studenten zelf ook verder kunnen helpen.
- Eventueel zou volgend onderzoek ook breder getrokken kunnen worden dan alleen de christelijke overtuiging. De logische niveaus van Bateson en Dilts laten zich ook goed gebruiken voor niet-christelijke analyses en belemmeringen.

6. Literatuurlijst

- Asselt - De Bruijn, M. van. 2000, loop rechtop je mag eer zijn voor God, een blik op bewegingstherapie, Barnabas, Heerenveen
- Bateson, G. & M. C., 1987, Waar engelen zich niet wagen, en kentheorie van het heilige, Contact, Amsterdam
- Brouwer, C., 1995, Opleiden, Trainen, Presenteren, Nelissen, Baarn
- Dilts, R., 2006, Verander je overtuigingen, technieken van de Amerikaanse NLP goeroe, Andromeda, Giethoorn ten Brinke in Meppel
- Keyes, D., 1998, Achter je identiteit komen, Jezelf ontdekken als beelddrager van God, Navigator Boeken, Driebergen
- Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Therapie, 1995, Beroepsprofiel Psychomotorisch therapeut, NVPMT, Enschede
- Schilder, A., Schipper, A., 1990, Religie in therapie, J.H. Kok Kampen
- Thijssen, F.H., 1993, Levensbeschouwing en Management, De vuurbaak, Barneveld

Literatuur die me geïnspireerd hebben

- Fahrenfort, J.J. 1986, Psychomotorische Therapie, Een onderzoek naar het gebruik van lichaams- en bewegingsgeoriënteerde methoden in de psychiatrie, V.U. Uitgeverij, Amsterdam
- Nederlandse Bijbel Vertaling, 2003, Jongbloed, Heerenveen
- Probst & Bosscher, 2001, Ontwikkelingen in de PMT, Cure & care publishers, Zeist
- Simons, J., Konsten, L., 1996, PMT: Bewegen in beeld, Acco, Leuven
- Simons, J., 2004, Actuele themata uit de PMT, Jaarboek, Acco, Leuven

Artikelen die ik gebruikt heb

- Snijders, H., Römer, C., 2003, Feedback en zelfonthulling
- Vanaerschot, G., Empathische interventies
-

Internet pagina's

- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Labarum>
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Logische_niveaus
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Robert_Dilts
- <http://www.reflekz.nl/watdoet/bateson/index.html>
- <http://www.vivento.nl/11/21/index.html>
- <http://zakelijk.infonu.nl/diversen/17559-logische-niveaus-van-bateson.html>

7. Bijlagen

A. 3 interviews met Christelijke PMT-ers

Zwart = christelijk A

Blauw = christelijk B

Bruin = christelijk C

1. Hoe ziet je instelling eruit? Wat is je taak? Wat zijn de groepen? (omgeving)

Speciaal onderwijs, moeilijk opvoedbare kinderen.

PMT en Sportles

Individueel en in kleine groepen in de leeftijd van 6-16 jaar

Gereformeerde GGZ instelling. Tweedelijns psychiatrie. Therapie vanuit het christelijke geloof.

De meeste cliënten hebben een christelijke achtergrond. Afdelingen: Jeugdafdeling, ambulant en deeltijd, groepen en individueel. Volwassen zorg: deeltijd in groep en angstmanagementtrainingen

Ambulante hulpverleningsorganisatie voor mensen met traumatische ervaring, psychotrauma. Mensen komen hier voor zorg, ambulant. Mijn taak is hier de psychomotorische therapie invulling te geven, zowel groepen als individueel. Groepen: impulscontrole groep en een stabilisatie groep asielzoekers voor mannen. Alle cliënten hebben een PTSS diagnose, maar vaak ook depressie, persoonlijkheidsproblemen en andere stoornissen.

2. Wat is je ervaring in ander PMT werk?

GGZ Drenthe: vrouwenhulpverlening, ouderen, opnameafdeling. Kinder- en jeugdpsychiatrie als groepsleider

Ik heb ook nog een eigen praktijk voor jongenshulpverlening, waarin ik vooral outdooractiviteiten doe.

Buiten mijn stages om heb ik geen ervaring als PMTer. Mijn stages heb ik gelopen bij een kliniek voor gedragstherapie en bij een organisatie voor getraumatiseerde asielzoekers.

3. Wat doe je tijdens je PMT? (gebruik methodieken en technieken)(gedrag)

Heel verschillend. Mijn insteek is vooral bewegingsgeoriënteerd, omdat dit een positieve ingang heeft bij kinderen. Vanuit het vertrouwen wat hierdoor ontstaat doe ik ook lichaamsgeoriënteerde oefeningen. Wat ik nog meer heb gedaan is agressieregulatie, ontspanningstraining, zelfverdediging en een blauwe maandag dansen.

Mijn therapie bestaat voor 40 procent uit praten en 60 procent activiteiten. Ik ben vooral bewegingsgericht bezig. Veel sportspellen. Ik werk vooral met thema's. Met de angstgroep gaat het dan over confrontatie. Ook gebruik ik ontspanningsoefeningen, agressieregulatie en ervaringsgerichte adventure therapie.

De methodieken zoals ze op de CALO ook werden gegeven, in het kader van oefenen ervaren en ontdekken. Om meer beeld te krijgen: individueel werk ik vooral in het hier en nu. Ik werk veel met thema's, als: grenzen stellen, ontspannen, impulscontrole, spanning en ontspanning, zintuigoriëntatie, assertiviteit etc. De laatste maanden ben ik ook meer verwerkingsgericht bezig geweest. Methodieken zijn dan imaginaire exposure en rescripten. De bedoeling hiervan is om mensen of gebeurtenissen uit het verleden te koppelen aan het hier en nu, zodat ze de lading van het trauma van vroeger minder voelen en kunnen profiteren van de sterke persoon die ze binnen de PMT ontwikkeld hebben.

4. Wat zijn jou kwaliteiten als pmt-er? (vaardigheden)

Het bieden van veiligheid en structuur. Vooral veiligheid dòòr de structuur. Veiligheid probeer ik te bereiken door acceptatie uit te stralen. Door tegen de kinderen te benoemen dat ze fouten mogen maken. Dat er ruimte is om te experimenteren. Een andere kwaliteit is dat ik transparant ben naar anderen. Dit geeft ook weer veiligheid en zekerheid.

Ik ben sterk in het vertalen en problematiseren van de klacht. Als mensen ergens tegenaan lopen gebruik ik veel het herkennen, verkennen en erkennen. Ik ben flexibel en creatief om in activiteiten te thematiseren. Ik ben sterk in invoegen. Ik kan goed naast de cliënt gaan staan. Ik zie mijn kwaliteiten terug in contact maken en onderhouden, stimuleren en empathisch reageren op de cliënt. Ook is confronteren voor mij belangrijk omdat deze doelgroep zich kenmerkt door vermijding, iets waar je goed mee moet kunnen leren omgaan, en hier niet te snel en te vaak in mee moet gaan, anders houdt je de PTSS in stand.

5. Wat zijn belangrijke overtuigingen voor je (geloof en overtuigingen)

Dat elk kind gevormd is door datgene wat ze meemaken en meekrijgen in de opvoeding. Niemand kiest ervoor om op een bepaalde manier behandeld te worden. Kinderen zouden wel andere keuzes willen maken, maar kunnen dit niet altijd. In het contact met de kinderen ben ik me hier altijd van de vorming bewust

Respect en gelijkwaardigheid. Zo benader ik mensen ook. Wie ben ik nou helemaal. Ik heb toch ook niks te zeggen over mijn eigen leven. Ook ben ik onder de indruk van de liefde van Jezus. Hoe zou Jezus iets gedaan hebben, vraag ik mijzelf vaak af.

Overtuigingen voor mij zijn dat elke mens uniek is. Elke mens is hier op aarde gezet. Ik geloof niet in het toeval van een evolutie maar wel in een God die dit alles gecreëerd heeft. Dit maakt het binnen deze instelling wel moeilijk omdat je zo veel ellende hoort dat je bijna geen hoop meer hebt op een god die alles aankan en alles beter kan maken. Veel cliënten hebben daarom ook het geloof in God losgelaten omdat ze dingen hebben meegemaakt waarvan ze vrijwel hun hele leven al last hebben. Al het oorlogsgeweld, seksueel geweld, huiselijk geweld. Dit maakt het voor mij niet makkelijker om standvastig in God te zijn. Verder in mijn persoonlijk leven heb ik wel een overtuiging dat God er moet zijn, ook voor hen. Ik geloof ook dat mensen kunnen veranderen. Het gekke is dat ze dat zelf doen, zonder dat ze God daarin betrekken. Toch geloof ik dat God meer invloed heeft dan we denken.

6. Omschrijf jezelf eens: wie ben je? (identiteit)

Mijn identiteit is in Christus. In Hem ben ik vrij. Ik wil me laten leiden door Zijn liefde. Ik weet me aanvaard in Zijn vergeving en dat geeft me ruimte en vrijheid om te leren en te experimenteren. Ik weet me door God gemaakt

Mijn kwaliteiten maken wie ik ben. Ik kom niet snel in een bovenpositie. Ik sta graag naast mensen. Relatie is belangrijk voor me, ten opzichte van medemensen en t.o.v. God. Onder de indruk van zijn liefde zie ik ook mijn eigen tekortkomingen. De genade wordt hier zichtbaar. Het hangt niet van mij af.

Ik ben christelijke opgevoed. Op mijn 14^e heb ik zelf voor God gekozen.. Op mijn 18^e heb ik belijdenis gedaan in de kerk om anderen mensen te laten zien waarin ik geloofde. Inmiddels ben ik een paar jaar verder en is hiermee mijn identiteit meegegroeid. Ik merk aan mezelf, door in de wereld te gaan staan en vooral ook in het werk, dat ik steeds meer mijn eigen identiteit ontwikkel, en niet die "zoals het zou moeten zijn" volgens de bijbel. Dat neemt niet weg dat ik mijn identiteit zoals God deze heeft gegeven, verwaarloos. Ik merk aan mezelf dat ik meer neig om samen met God te kiezen wat goed voor me is en wat ik beter niet kan doen.

Mijn identiteit is naar mijn idee nog steeds in ontwikkeling, omdat mijn relatie met god en de mensen om mij heen ook continu veranderd.

7. Wat is je doel in je leven? Waar ben je op uit? (missie/zingeving)

Ik wil dat mijn leven een verschil maakt door God. Dit verschil is hoop en het besef dat de liefde en overwinning bestaat. Dat ziekte en kwaad, gebrokenheid in gezinnen te herstellen zijn. De hoop op het vooruitzicht dat mensen weer plezier hebben. Daaraan wil ik een bijdrage leveren. Een voorbeeld: Sommige mensen zijn verbitterd over vroeger. Relaties zijn gebroken. In het contact dat ze met mij hebben hoop ik te laten zien dat relaties ook heel mooi en liefdevol kunnen zijn.

Dit is dubbel. Gelukkig zijn, goed voor mensen om me heen zijn. Ik wil gericht zijn op de ander, dat hij/zij het goed heeft. Dit komt voort uit mijn geloofsovertuiging. Ik ben ook wel materialistisch gericht. Ik wil helpen, maar ook verdienen. Dit is een spanningsveld, wat me

telkens overkomt, maar waarin ik ook weer een keuze wil maken. Ik wil bereiken dat ik tot eer van God leef. Dit komt ook tot uiting in tijd besteden aan mijn kinderen, huwelijk.

Ik vind plezier in dit leven erg belangrijk. Ik ben er dan ook op uit te genieten van de mensen, natuur, dieren, en alles wat in de wereld om mij heen is. Ik geloof dat het leven ook niet ophoudt hierna, want het is hier op aarde nog niet perfect. Het is vaak een rotzooi. Maar mijn missie is om een verandering te kunnen zijn en ik wil daarom ook graag dit werk doen, om mensen te helpen die te maken hebben met de gebrokenheid van deze wereld.

8. Welke rol speelt geloof in je leven?

Een grote rol. De belangrijkste rol. Mijn doel en zingeving en mijn identiteit zijn eigenlijk één. Het is verweven met alles. Ik kan me geen leven zonder God voorstellen.

Een grote rol. De leidende rol. Ik ben reflectief ingesteld. Ik denk vanuit het totaal en niet in hokjes en vakjes. Ik wil weten wat de bijbel van dingen zegt.

Over het algemeen speelt het wel een grote rol. Het is er altijd, op papier of in mijn hoofd. Maar geloof blijft geloof, iets waar ik niet aan kan en niet aan wil tonen. Dit maakt het wel moeilijk, omdat ik vaak twijfel. Als ik naar mijn leven kijk, heb ik ondanks moeilijke momenten een prachtig leven, en zie daarin dat ik zelf ook verantwoordelijkheid heb voor dit leven. Ik hoef niet alles in Gods handen te plaatsen maar heb ook eigen keuzes. Geloof is een relationeel begrip. Het heeft te maken met andere mensen en met een God. Het heeft in mijn ogen niet teveel te maken met gedrag. Geloof heeft mij sommige delen van mijn leven zo beïnvloed dat ik me beperkt voelde om te leven. Vanuit verschillende organisaties en instanties werd er teveel nadruk gelegd op gedrag en wat zonde is, terwijl ik denk dat geloof uit gaat van leven.

9. Hoe wordt jouw zingeving zichtbaar in je gedrag als PMT-er?

Door contact met mensen. Er is een keus die ik telkens heb: liefde of haat. Ik hoop dat te zien is dat ik kies voor de liefde. Een voorbeeld: Tijdens een conflict binnen het team had ik ruzie met iemand. Ik heb me echter opengesteld om het met haar op te lossen. Daar komt bij mezelf blootstellen en zwakheden toegeven, om daarna te verzoenen. (ik heb toen ook gebeden voor de situatie).

Het vak PMT op zich is hulpverlening. Dit zegt iets. Het is een uiting van zingeving in mijn leven. Ik wil wat zinnigs doen. De mens blijft centraal staan, iedereen komt tot zijn recht. In de praktijk ben ik PMT-er, geen evangelist. God is als basis aanwezig (in mijn attitude: liefde en respect). Soms komt dit aan de orde als cliënten dit inbrengen. 1 keer in de 10 weken hebben we in een aantal groepen een christelijk thema. Rond kerst gaat het over licht en donker. Met Pasen over nieuw leven. Dit sluit soms aan bij PMT.

Ik kijk goed, ik luister goed, ik heb mijn naaste in die zin lief. Ik speel soms in op momenten wanneer cliënten over god of over zonde beginnen. Ik kan mijn mening openlijk delen en hier met cliënten over praten. Hier maak ik dan geen arrangement van of een oefensituatie. Dit omdat ik toch binnen een reguliere instelling werk. Ik stel me open voor andere zingeving en wil daarin mijn zingeving delen, zonder dat het evangeliseren wordt.

10. Sluit PMT aan bij jou missie? Op welke manier zie je dat?

Gedeeltelijk wel. Ik kan mensen laten inzien dat ze kunnen kiezen. Ook kan ik hoop meegeven. Zodat ze zichzelf geliefd mogen voelen. Dit kan ik doen door zelf liefde te geven. Dit is een van de wezenlijkste dingen voor mij. God laten zien is niet mijn missie binnen de PMT.

Zie antwoord 7

PMT is heel tastbaar, heel erg gedragsmatig. Het is soms ook een sociale code hoe "je zou moeten doen" of "hoe je het beste om kan gaan met". Mijn missie is dat ergens ook: heb plezier in hoe je je voelt en hoe je met anderen omgaat. Geloof in meer dan dit leven, en geloof erin dat dingen kunnen veranderen.

11. Hoe komt je identiteit tot uiting in je houding/gedrag als PMT-er?

Belangrijk is dat ik zelf ook een mens ben in proces. Ik kan gelijkwaardigheid creëren door open te zijn over mijn fouten en voorbeelden te geven uit mijn eigen leven die ik geleerd heb. Ik hoop

dat anderen in mij vrede en rust zien in wie ik ben. En dat ik niet bang ben voor dingen die fout kunnen gaan.

De geschiedenis van de verloren zoon spreekt me altijd erg aan. Hoe God naar mensen kijkt, zo wil ik ook naar anderen kijken. Ik wil een andere norm hanteren dan veel mensen in deze maatschappij hebben.

Mijn houding is vooral erg open. Mijn identiteit is ook dat ik open sta voor wat andere mensen denken of voelen. Ook al geloven ze niet hetgeen waar ik voor sta. Ik sta open om een gesprek aan te gaan zonder dat ik ze iets opleg. Als je deze houding als PMT-er kan creëren en de cliënt voelt deze openheid, zul je vertrouwen winnen en kan het proces van de cliënt versnellen. Als je gesloten bent in je identiteit zal de cliënt dat aanvoelen. Dit verstoort het proces.

12. Merk je hierin verschil met niet-christelijke collega's?

Ik geloof dat God voor iedereen beschikbaar is. Dit gun ik ook iedereen. Collega's hebben niet altijd hoop voor iedereen.

Ik heb geen niet-christelijke collega's

Ja. Andere collega's doen veel moeite om volgens de theorie, of volgens de visie van de instelling mensen iets aan te leren. Vaak merk ik dat dit niet werkt of dat het lang duurt voordat de cliënt gezien wordt. Ik besteed in mijn ogen meer aandacht aan de identiteit van de cliënt, wie hij is en wie hij vooral mag en kan zijn.

13. Hoe beïnvloed jouw overtuiging je gedrag en je woorden naar cliënten toe?

Ik vraag cliënten niet gelijk om het eens te zijn met mijn geloof in God, maar ik gebruik wel Gods liefde in mijn therapie. Dit komt overeen met wat ik zei over mijn belangrijkste overtuiging. De liefde (van God) kan ik gelijk doorgeven in mijn therapie, door iedereen te accepteren, ruimte te laten voor het maken van fouten en experimenteren.

Respect en liefde tonen.

In het begin heb ik me erg beperkt gevoeld. Ik durfde niet te uiten wat ik dacht bij wereldbeelden en godsdienst. Totdat ik merkte dat cliënten hier juist ook over willen praten. De cliënt moet in zijn geheel gezien worden. Dus ook zijn emoties rondom deze onderwerpen. Ik besef nu dat het goed is om wel hierover te praten en dat doe ik de laatste tijd dus ook.

14. Ben je hier bewust mee bezig of gebeurt dit onbewust.

Dat verschilt per keer. Als een situatie lastig wordt, bijvoorbeeld met een conflict, of wanneer ik agressie tegenkom, ben ik me er meer bewust van. Ik betrek God er dan wel bij. Ik bid ter plekke in stilte. Hierdoor krijg ik zelf duidelijk wat ik moet doen. Mijn motief om God erbij te betrekken is de geestelijke strijd van het kwade tegen het goede die bezig is. Gods liefde is nodig om de strijd aan te gaan. Ik ben beperkt in wat ik uiteindelijk in deze strijd kan doen, maar wat ik doe is goed. Laatst is er iemand tot geloof gekomen. Ik weet niet of ik hier ook van invloed op was, maar ik heb wel gesprekken met dat meisje gehad en cd's uitgewisseld

Ik ben er wel bewust mee bezig. Ik wil professioneel blijven. In de individuele therapie stel ik heel soms de directe vraag over hoe iemand in zijn geloof staat. Hierin probeer ik wel professioneel te zijn. Het moet wel een toevoeging zijn aan het therapieproces

Zoals hierboven vermeld staat, juist erg bewust.

15. Zijn er nog andere vlakken binnen je werk waarop je overtuiging invloed heeft (zoals collega's, de instelling, vakgroep)

Hoe ik omga met ruzie, beschreven bij vraag 9.

Als team bij de GGZ hebben we eens in de zoveel weken intervisie over geloof en hulpverlening. Hier denken we na over de samenhang hiertussen. Elke week openen we met een Bijbelstudie. In de vergaderingen bidden we voor elkaar en voor de cliënten

Nou, het is een erg gemeenschappelijke instelling, die de cliënt dus ook erg wetenschappelijk benaderd. Er wordt uitgegaan dat de mens per toeval is ontstaan en dat veel terug te halen is in de hersenen, zoals je veel met medicatie ziet gebeuren. Ik merk dat ik soms dingen mis in de zingevingsfeer, en de invloed wat dit kan hebben op de ziekte van de patiënt.

16. Heeft je geloof/overtuigingen meerwaarde voor jouw PMT, zo ja: hoe/wat dan; zo nee: waarom niet?

Het heeft in ieder geval invloed op mijn hele zijn. Dat vind ik positief. Ik geloof dat christenen een zegen kunnen zijn voor hun omgeving. Mijn grootste verlangen is dat cliënten God leren kennen. Als ze daar nog niet aan toe zijn, dan zal ik er ook niet over beginnen. De meerwaarde van mijn geloof heeft geen therapeutisch effect. Wel als het over het geloof gaat. Ik vind het fijner om op een plek te werken waar geloof een onderdeel is van het proces van cliënten. Omdat ik dan kan doorgeven wat ik echt wil en leuk vind. De meerwaarde die mijn geloof voor de PMT heeft is dat ik de cliënten echte liefde kan geven. Ik bid ook voor ze. Dit is dan weer niet therapeutisch.

Ja, als persoon ben je daar en dat is niet te scheiden. Het betekent niet dat ik een betere PMT-er ben dan anderen. Maar mijn persoon is niet te scheiden van mijn geloof. Ik ben totaal. Mijn geloof hangt ook niet met PMT samen. Gericht op de hulpverlening hangt de meerwaarde niet van het geloof af.

Ik denk dat het voor de PMT specifiek geen invloed heeft, omdat ik voor de oefeningen gewoon gebruik maak van wat iedereen doet. Het heeft wel invloed in de therapeutische relatie.

17. Wat doe je met situaties die botsen met jou geloofsovertuiging

Ik neem mijn geloof mee in alles wat ik doe. Ik kom geen dingen tegen die niet goed zijn. Als iets in strijd is met het goede, zoals Reiki, dan ben ik het daar niet mee eens. Vanuit de cliënt gezien gaat het om een therapeutische werkrelatie. Ik kan me niet goed voorstellen dat er situaties zijn die niet goed zijn. Als mijn persoonlijke grens wordt overschreden, dan zal ik mijn grenzen aangeven en dit bespreekbaar maken, ten goede van een prettige werkrelatie. Ook denk ik verder dan een situatie. Ik bekijk het geheel van wie iemand is en waarom iemand op een bepaalde manier handelt. Ook vraag ik mijzelf regelmatig af: wat zou Jezus doen?

De identiteit van de mensen die in de instelling werken ligt dicht bij elkaar. In de marges heb je wel verschuivingen.

Dit bespreek ik met collega's of vrienden. Ik ga me er niet druk om maken als andere mensen anders denken dan ik. Ik ervaar het dus ook niet als botsen, het is meer een andere manier van denken. Daarom maak ik het bespreekbaar en kan ik het soms ook gewoon loslaten als anderen een andere visie hebben. Je moet niet continu aankomen met: zo moet het, of zo zou de visie moeten zijn. Het is natuurlijk altijd iets persoonlijks.

18. Ervaar je je geloof wel eens als belemmerend? Zo ja: Hoe?

Nee

Niet belemmerend. Er zijn wel ingewikkelde gebieden zoals homofilie. Als professional is dat moeilijk. De hedendaagse visie op homofilie vanuit de psychiatrie staat lijnrecht tegenover hoe de bijbel daarover denkt.

Binnen mijn werk: soms. Maar ik vraag me af of dat dit door mijn geloof komt. Een voorbeeld; binnen de imaginaire confrontatie of exposure, wordt er soms de mogelijkheid geboden om iemand uit het verleden in je hoofd te laten halen, of te projecteren op bijvoorbeeld een boksak, om vervolgens je wraak of scheldwoorden te kunnen botvieren. Dit strookt enigszins met mijn geloof, omdat ik geloof dat je pas vrij bent van je wrok wanneer je in staat bent de andere te vergeven of de vergeving van God te krijgen. Dus ja, als ik dit veel zou moeten doen, zou ik graag mijn zingeving erbij willen halen om bijvoorbeeld bespreekbaar te maken dat er ook vergeving is.

19. Hoe ga je met deze belemmeringen om?

Grenzen aangeven voor mijzelf vanuit mijn visie. Wel respect blijven tonen. Dit is ook weer een spanningsveld. De Bijbel is het fundament van waaruit ik wil leven. Vanuit hier wijs ik homofilie als levenswijze af. Ook hier kijk ik weer naar Jezus. Een dilemma kan ook zijn: iemand wordt thuis hard aangepakt. Moet je ook de andere wang toekeren. Wat het gevolg voor mij is, is dat ik bescheiden wordt als gevolg van dat ik naast mensen ga staan.

Ik ga op zoek naar wat ik belangrijk vind. Als ik het belangrijk vind om er een discussie, of gesprek over aan te gaan, dan doe ik dat. Als het beter is om los te laten en het te accepteren, dan is dat ook goed.

20. Hoe is je geloofsovertuiging de afgelopen 5 jaar veranderd?

Ik ben bewust geworden van de liefde die het geloof krachtig maakt. Geloof zonder liefde is geen levend geloof. Zonder de liefde is het geloof wettisch. Hierdoor ben ik me ook vrij gaan voelen

Mijn geloofsovertuiging is niet zoveel veranderd. Ik ben wel gegroeid in mijn geloof. Ik heb steeds meer rijkdom in Christus mogen zien. Ik durf mijn geloof met minder schroom uit te stralen. Uiteindelijk heb ik rust gevonden.

Erg veranderd. Zoals ik al zei, heb ik ongeveer 5 jaar geleden belijdenis gedaan. Vooral mijn gedrag was toen veel meer zoals ik dacht dat het hoorde. Mijn overtuiging is dan misschien nu minder sterk, minder radicaal of minder heftig. Mijn geloof blijft, maar beïnvloed door andere mensen en door mijn horizon te verbreden, heb ik gezien dat ik me niet wil laten beperken in mijn geloof, maar juist anderen wil opzoeken. Ik wil plezier hebben zonder me schuldig te voelen over de dingen die ik doe, of hoe ik me gedraag. Ik voel me hier nu prettiger bij. Ik zit niet meer vast genesteld in een web van christenen, die met elkaar in gesprek gaan en hetzelfde leven. Nu maak ik meer deel uit van de wereld, de mensen om me heen, gelovig of niet.

21. Hoe combineer je jouw *eigen overtuiging* aan de ene kant, met het *centraal stellen van de cliënt* aan de andere kant?

Dit past eigenlijk heel goed bij elkaar. Jezus geeft de liefdesopdracht van de ander meer liefhebben dan jezelf. Zelf heb ik in mijn leven ook geduld van God ervaren. Hierin ben ik ook mens. Zo kijk ik ook naar cliënten

Mijn basis attitude is client-centered denken. Maar wel begrensd door Bijbelse normen en waarden. Het komt overeen en staat niet in conflict.

Ik blijf de cliënt centraal stellen, waar ik ook in geloof. Ik ben professional en de cliënt komt bij mij in therapie. Uiteraard is daarnaast veel ruimte om mijn overtuiging te delen als dat de client ten goede doet of binnen het leerproces past.

B. 3 Interviews met niet-christelijke PMT-ers

Oranje = niet-christelijk A

Groen = niet-christelijk B

Paars = niet-christelijk C

1. Hoe ziet je instelling eruit? Wat is je taak? Wat zijn de groepen? (omgeving)

GGZ Friesland, Dagbehandeling. 2 soorten: Psychotische stoornissen en persoonlijkheidsstoornissen. Individueel en in groepen.

Verslavingszorg In Zuid Nederland. Mijn taak was PMT-er. De groepen opname (detox), en Deeltijd. Groepen en individuen.

TBS-kliniek, forensische psychiatrie. PMT-er. Individueel en groepen, verslaving gerelateerd (vooral persoonlijkheidsstoornissen; schizofrenie en psychotische cliënten; een dadergroep zedelijke delinquenten).

2. Wat is je ervaring in ander PMT werk?

PAAZ, Forensisch, centrum voor psychisch herstel

Algemene Psychiatrie

Dagbehandeling voor persoonlijkheidsstoornissen; kinder- en jeugdpsychiatrie; jeugdforensisch.

3. Wat doe je tijdens je PMT? (gebruik methodieken en technieken)(gedrag)

Stressmanagement training van Claudia Emck en Relatie management van Dawson. Ik werk vooral thematisch. Bij de psychotische groep meer bewegingsgericht. Wat ik doe hangt heel erg af van de groep en de doelstellingen van de groep. Soms is het oppervlakkig, met veel structuur, soms dieper.

Basale activiteiten, bewegingsgericht. Gericht op het in beweging komen

Lichaamsgerichte technieken, gericht op het terugkomen in het gevoel en bij groepen die al verder zijn ook dieper ingaan op de lichaamsgerichte technieken.

Ik gebruik geen vaste modules. Ik werk vooral focaal inzichtgevend. Lichaam- en bewegingsgericht.

4. Wat zijn jou kwaliteiten als pmt-er? (vaardigheden)

Ik maak makkelijk contact. Ik probeer altijd te matchen met de belevingswereld van de cliënt, door rekening te houden met de soort activiteit, bijv. basketbal voor een jongere groep. Ik neem mijn verantwoordelijkheid. Ik kan goed regelen en organiseren. Ik wil dingen graag goed doen. Dit is ook gelijk mijn valkuil. Ik moet mijn eigen grenzen blijven bewaken.

Invoegen bij de cliënt (geen onderscheid tussen junk of wetenschapper). Mensen motiveren (tijdens PMT en in thuissituatie). Functioneren in een team, overleggen. Ik kan goed zien wat cliënten nodig hebben. Ik beantwoord goed aan de vraag van cliënten.

Rustig; helicopterview, goede proceswaarnemer; makkelijk contact maken en onderhouden, ik kan met iedereen overweg.

5. Wat zijn belangrijke overtuigingen voor je (geloof en overtuigingen)

Respect hebben voor iemand met zijn of haar ziekte. Vertrouwen in het beste hopen voor verandering van de cliënt en de moed hiervoor niet opgeven. Ik geloof in de kracht van de mens zelf.

Respectvol met elkaar omgaan. Ik vind het belangrijk dat mensen elkaar in hun waarde laten. Iedereen en elk geloof mag er zijn De goede zorg voor (leef)omgeving en natuur.

Iedereen heeft recht op behandeling. Ieder mens kan leren en veranderen. Iedereen heeft recht op kwaliteit van leven. Ieder mens is uniek en moet als persoon geaccepteerd worden

Lijspreuk: "Niet de dood is verschrikkelijk, maar het leven dat niet geleefd is."

6. Omschrijf jezelf eens: wie ben je? (identiteit)

Ik ben gedreven, enthousiast. Ik ben lief en zorgzaam. Ik ben verantwoordelijk.

Ik ben een vrouw van middelbare leeftijd. Ik ben een genietster en houd van het leven. Ik ben positief ingesteld.

Ik ben druk zoekende naar hoe ik een goede therapeut kan zijn. Ik ben in ontwikkeling. Ik ben rustig, respectvol en in contact. Ik ben Nederlander en vrij.

7. Wat is je doel in je leven? Waar ben je op uit? (missie/zingeving)

Genieten en veel uit het leven halen. Ik wil de dingen doen die ik wil doen en in contact blijven met de mensen om mij heen die me dierbaar zijn, zoals vrienden, familie, partner.

Andere mensen meenemen in het genieten van het leven. Ik wil steeds nieuwe dingen leren en mijn bestaansveld uitvergroten. Ik wil mensen om mij heen helpen (familie, vrienden, collega's, cliënten).

Geluk. In alles. Ik wil het naar mijn zin hebben. Ik wil leuk en goed werk doen, waarbij ik een goed gevoel krijg. Ik wil genieten van mijn werk, sporten en relaties.

8. Welke rol speelt geloof in je leven?

Ik ben van mening dat alle godsdiensten hetzelfde zijn. Alles is één. Ik geloof dat geloof mensen houvast geeft in moeilijke tijden. Wel vind ik dat geloof niet beperkend moet zijn door regels. Geloof heeft voor mij een niet overheersende rol. Voornamelijk als ik minder in mijn vel zit ben ik er meer mee bezig. Ik heb een eigen meditatieplek, ik schrijf dan veel en bezoek mensen die met Reiki bezig zijn.

Ik geloof dat mensen moeten doen wat ze kunnen. Dingen zijn zoals ze zijn, maar hier is wel een reden voor. Als iemand vaak van haar paard valt heeft dit een betekenis. Ik houd me hier niet elke dag aan vast, maar het bepaalt wel mijn basishouding. Ik kan zo makkelijk naar dingen en gebeurtenissen kijken, ik denk dan: het zal wel ergens goed voor zijn.

Ik geloof in mijzelf. Dit speelt een belangrijke rol. Ik ben een zelfverzekerd persoon, niet arrogant. Het is me altijd voor de wind gegaan, daarom ben ik tevreden. Ik ben me steeds meer bewust van mijzelf.

9. Hoe wordt jouw zingeving zichtbaar in je gedrag als PMT-er?

Mijn werk is iets wat ik graag doe. Ik heb iets met mensen. Ik geniet als ik in de zaal bezig ben. Ik hoop dat ik mensen verder kan helpen. Mensen zien groeien in hun proces is genieten voor mij.

Mijn doel is het accepteren zoals mensen zijn. Ik zal niemand afwijzen, maar met ze omgaan, ze steunen en aardig zijn. Ik gun ze een ander leven.

Mijn streven (naar geluk) komt terug in mijn gedrag. Ik gun anderen ook geluk. Ik zeg dit ook soms tegen cliënten. Ik gun het ze dat ze beter met zichzelf om kunnen gaan. Ik probeer ze inzicht en besef te geven in hun gedrag en de gevolgen daarvan, zodat ze gelukkiger worden met zichzelf.

10. Sluit PMT aan bij jou missie? Op welke manier zie je dat?

Mijn doel is om mensen in beweging te krijgen, letterlijk en figuurlijk. Om mensen de positieve kant op te krijgen op psychisch, sociaal en lichamelijk niveau. Ik ben steeds meer gegroeid in het besef dat bewegen bij mij hoort. Het is iets wat op mijn pad is gekomen. Ik geloof dat dit voorbestemd is. Als iets voorbestemd is dan moet dat gebeuren.

Ja, ik kan mensen helpen om een stap verder te komen. Ook in het genieten van het leven.

Het is niet makkelijk bij deze doelgroep. Bijvoorbeeld een pedofiel die zijn geluk wil nastreven past niet in deze samenleving. Het is een uitdaging en een streven voor mij om deze cliënten toch zelf te laten ervaren dat ze er mogen zijn. Ik stuur hierin wel, maar wil de cliënten er wel zelf achter laten komen.

11. Hoe komt je identiteit tot uiting in je houding/gedrag als PMT-er?

Gedrevenheid: ik werk hard en wil het perfect doen. Verantwoordelijkheid: Neem veel dingen op me (soms te veel). Lief: Attent naar cliënten toe, contact maken. Zorgzaam: Ik kan volgbaar zijn: cliënten volgen in wensen en doelen. Hierdoor kom ik echter moeilijk tot confronteren. Mijn

streven is om naast de cliënt te staan. Mijn cliënten hebben echter ook structuur nodig, dus beslissen van boven en kaderen is ook belangrijk.

Ik geef zorg en steun. Verder blijf ik altijd positief. Hoe erg iemand ook in de moeilijkheden zit. Ik kan altijd wel iets positiefs vinden.

De cliënten mogen er bij mij zijn als persoon. Ik sta open voor ze, behandel ze met respect en ben rustig.

12. Merk je hierin verschil met niet-christelijke collega's?

Nee, niet vanuit het geloof. Ik zie wel dat en paar oude dames wat zorgzamer zijn, maar dit verschil heeft te maken met leeftijd. Ik zie vanuit het geloof geen verschil in gedrag naar elkaar en naar cliënten.

Niet in de manier van werken. Een christelijke collega die ik me nog goed herinner was in zijn basishouding altijd heel respectvol. Hier kom ik zelf echter dichtbij in mijn manier van doen.

Een christelijke collega van mij heeft meer moeite om gedrag en persoon te scheiden. Zij benoemt vaak de rechtvaardigheid. Het is lastig als dit botsingen geeft. Ikzelf interesseer me meer in overtuigingen en gedrag van cliënten en kijk daarna of dit handig voor ze is. Ik ben meer inzichtgevend. De cliënt moet bij mij uiteindelijk zelf aan de slag. Het duurt zo soms wel langer voordat ze doorhebben wat hun gedrag veroorzaakt. Ik vind confronteren juist lastig.

13. Hoe beïnvloed jouw overtuiging je gedrag en je woorden naar cliënten toe?

Ik sta open voor iedereen, heb respect voor iedereen. Iedereen mag er zijn. Dit resulteert in een breed blikveld. Als het geloof ter sprake komt probeer ik de cliënt te volgen in hun geloof. Ik praat dan niet over God, maar over hoe de persoon het geloof ervaart. Soms is er wel een gesprek met cliënten in een groep. Ik zie dan wel dat cliënten met hetzelfde geloof elkaar vinden. Wat betreft het mijn overtuiging van vertrouwen op verandering: Ik probeer in te steken dat verandering mogelijk is.

Respectvol: ik benoem het wanneer er niet respectvol met elkaar wordt omgegaan. Hierbij gebruik ik ook humor. Veel activiteiten en interventies betrek ik op hoe je normaal met elkaar om kan gaan.

Wat betreft hetgeen wat ik geloof: Soms maken cliënten keuzes die ik niet zelf zou maken. Ik kan me echter goed in hun verplaatsen en ook met ze meevoelen en doen.

Ik probeer cliënten niet te overtuigen van wat ik vind, maar stuur ze zelf op onderzoek uit. Ik ga in respect met ze aan de slag. Ik vind de persoon altijd oké, hun gedrag echter niet. Tevens is hun gedrag lastig voor henzelf. Dit zeg ik soms ook. Samen gaan we dan op zoek naar een oorzaak en een aanpak om te veranderen.

14. Ben je hier bewust mee bezig of gebeurt dit onbewust.

Het is meer op de achtergrond aanwezig, maar het is er wel. Ik benoem dit echter niet telkens. Ik kijk wel constant wat iemand kan doen om weer in z'n kracht te komen.

Het meegaan met de cliënt is bijna een tweede attitude van mij geworden. T.a.v. respect stop ik een activiteit soms al, voordat ik er bewust over na heb gedacht wat er precies allemaal gebeurt. Wel bewust. Ik vind dat ik anderen niet mag overtuigen van wat ik geloof of vind. Anderen mogen dit ook niet bij mij doen. Niet opdringerig, maar respectvol tegenover elkaar vind ik goed. Soms merk ik opeens dat ik cliënten probeer te overtuigen, dit werkt soms averechts, ik moet me dan inhouden en ze zelf erachter laten komen.

15. Zijn er nog andere vlakken binnen je werk waarop je overtuiging invloed heeft (zoals collega's, de instelling, vakgroep)

Ik vind het lastig als er bij extreem gelovigen minder ruimte is voor bepaalde therapieën, bijvoorbeeld een vrouw geen medicatie wilde. Respect voor hun keuze botst met frustratie van mijn kant.

Ik vind dat geloof verruimend moet zijn en niet beperkend. Dat mensen dingen niet doen vanuit hun geloof vind ik oké, maar ik wil dan wel weten wat ze in plaats daarvan willen doen. Ik vind dat mensen ook zelf keuzes moeten maken. En niet alles aan het geloof wijden zodat hun eigen

kracht verloren gaat. Dit is beperkend. Een combinatie zou mooi zijn: geloven en daarbij ook stappen voor jezelf nemen.

Ik ben nooit dominant. Wel heb ik binnen vergaderingen de neiging om te benoemen dat de keuzes van de cliënt belangrijk zijn.

Ook als persoon en professional heb ik respect voor anderen en probeer ik altijd in contact te blijven. Ik wil mensen begrijpen en ik wil dat mensen mij begrijpen. Ik wil geen conflicten.

16. Heeft je geloof/overtuigingen meerwaarde voor jouw PMT, zo ja: hoe/wat dan; zo nee: waarom niet?

Ik hoop wel dat het ruimte geeft. Als ik geen vertrouwen heb, dan komt mijn hulpverlening niet ten goede. Een open mind houden helpt om aan te sluiten bij iedereen.

Ja, als ik ze niet zou hebben, zou ik meer vormpjes doen en minder oog hebben voor de cliënt. Ik zou proberen de cliënten mijn eigen kant uit te duwen. Voor andere mensen is mijn manier weer een vormpje als ze het op zichzelf zouden betrekken.

Ja, ik ben daardoor makkelijker in contact. Ook het recht voor iedereen op kwaliteit van leven benadruk ik door te blijven benoemen dat het beter is om bijvoorbeeld bij de RIBW een eigen leven te hebben, dan in gevangenschap. Ik ben bezig de cliënten gedrag aan te leren hoe ze in de maatschappij kunnen functioneren.

17. Wat doe je met situaties die botsen met jou geloofsovertuiging

Ik vind het lastig als mensen niet ook respect hebben of het vertrouwen hebben op verandering (bijv. depressieve mensen) Ik voel me dan machteloos en moedeloos. Als het kan maak ik dit bespreekbaar. Het mooiste is het om iemand ook mijn overtuiging aan te leren. Dit is geen kwestie van overtuigingen benoemen, maar veel zelf ervaren. Uiteindelijk moet er tussen mij en de cliënten een consensus bereikt worden. Niet altijd uitgesproken, maar door rekening te houden met elkaar.

Eerst erover hebben met de betrokken personen. Daarna stopt het voor mij, behalve als er te ver over grenzen heen wordt gegaan. Ik onderneem dan stappen. Ik ben niet iemand die op de bres springt. Ik leg me erbij neer, of ik loop ervoor weg, als ik er echt niet mee om kan gaan.

Die vind ik lastig. Mijn uitgangspositie is "samen, met". Met cliënten die heel directief zijn, gaat mijn uitgangspositie niet goed samen. Ik probeer dan een andere attitude te gebruiken. Niet alles hoeft uit mij te komen, ik moet goed blijven kijken wat de cliënt nodig heeft.

18. Ervaar je je geloof wel eens als belemmerend? Zo ja: Hoe?

Belemmerend als ik merk dat ik ervan af dreig te glijden. Als ik helemaal klaar ben met iemand, dan kan ik moeilijk respect blijven tonen.

Ja, ik kan soms zo meegaan met de ander dat ik te opportunistisch ben. Ik kan dan verkeerde hoop geven.

Ja. Ik vind het lastig om directief te zijn, omdat dit niet past bij mijn overtuiging.

19. Hoe ga je met deze belemmeringen om?

Ik probeer dan in het licht van de problematiek van de cliënt, diegene respectvol te blijven benaderen. Soms moet ik mijn overtuiging van respect voor elkaar laten varen, omdat een cliënt dit niet lukt. Spuien bij collega's helpt mij dan wel.

Ik probeer me te realiseren wanneer dit gebeurt. Als ik erachter kom, dan kom ik erop terug met de cliënt. Ik leer ook steeds meer het te herkennen met behulp van intervisie.

Ik probeer me bewust te worden wanneer ik andere vaardigheden moet gebruiken. Ik leer te kijken wat de cliënt nodig heeft en hoe ik hier functioneel in kan zijn.

20. Hoe is je geloofsovertuiging de afgelopen 5 jaar veranderd?

Niet. Ik ben als persoon in ontwikkeling wel gegroeid, maar niet in spiritueel opzicht.

Ik ben meer gaan relativiseren. Ik ben meer mijn waarden en normen gaan volgen.

Ik was heel erg prestatiegericht. Op de Calo ben ik veranderd naar het iedereen aanspreken op zijn eigen niveau. Ik kijk niet meer naar het eindpunt, maar naar het individu en het niveau wat ze hebben.

21. Hoe combineer je jouw *eigen overtuiging* aan de ene kant, met het *centraal stellen van de cliënt* aan de andere kant?

Ik heb de cliënt al vrij centraal. Dat stroomt voort vanuit mijn eigen overtuiging.

Er zijn cliënten die niet werkbaar zijn, omdat ze over de grenzen van respect heengingen.

Over het algemeen vloeit het centraal stellen van de cliënt voort uit mijn overtuiging.

De cliënt staat al centraal, dus dat gaat goed samen. Soms botst het mijn overtuiging aan het begin wel als cliënten niet willen. Dan zet ik soms eerst andere dingen centraal, daarna draait een cliënt wel bij. Deze interventie is uiteindelijk ook in het belang van de cliënt.

C. Oriëntatie interview met christelijke PMT-er.

1. Hoe ziet je instelling eruit? Wat is je taak? Wat zijn de groepen?

Jeugdpsychiatrie, Poliklinisch, 12-18 jaar (sinds 20 jaar); PMT; Individuen en groep van 2,3, of 4 personen

2. Heb je ook ervaring in andere werk settingen?

1 ½ jaar in de psychogeriatric

3. Zijn er bepaalde technieken/methodieken die je vaak gebruikt in de PMT?

Vooraf bewegingsgericht. Spel en activiteiten, lichaamsbewustwording en groepsdynamica.

4. Welke rol speelt geloof in je leven? Hoe beïnvloedt het je identiteit?

De Grootste rol. God is het doel. Geloof is de basis voor mijn identiteit. Ik wordt steeds weer teruggeroepen om me te laten leiden door God. Ik zoek bevestiging bij God. Dat betekent niet dat ik geen bevestiging van anderen nodig heb. Mijn identiteit betekent dat ik geliefd ben door God. Dit is een groeiproces wat in mijn hele leven doorgaat. Uiteindelijk ben ik echter nooit helemaal onafhankelijk van de meningen van anderen. Mijn doel is Hem dienen. Het evenbeeld van Jezus worden is ook een doel, maar dit is heel vaag voor de buitenwereld. Misschien is mijn geloof wel samen te vatten in het grote Gebod: Gij zult de Here uw God liefhebben en je naaste als jezelf. God dienen en de ander centraal stellen. Dit gaat met vallen en opstaan.

5. Hoe speelt je geloof een rol in de PMT-praktijk? Bijvoorbeeld in je gedrag en woorden naar cliënten?

Ik ben christen waar ik ook ben. Het is de basis van mijn bestaan. Heel veel van wat ik doe doen andere (christelijke) begeleiders ook. Ik zie de persoon als geschapen naar Gods beeld en door God geliefd. Dit helpt mij om bij irritatie, positief te blijven. Ik zal soms in stilte bidden, hulp van God vragen. Ik besef ook zeker de kracht van woorden: positieve woorden

6. Zijn er onderlinge conflicten waar je tegen aanloopt in je werk, die te maken hebben met je geloof?

Vloeken van jongeren is pijnlijk. Het is moeilijk omdat ik er niet vaak wat mee kan. Ik zeg er wel wat van. Het is bij andere collega's ook de regel dat er niet gevloekt en gescholden wordt. Collega's vloeken bijna niet.

7. Zijn er vaardigheden die je doet of juist laat vanwege je geloof?

Het valt mij op hoe verschillend christenen zijn. Het gaat hierbij juist om het karakter dat je hebt. Heel veel dingen die je doet hebben te maken met je werk én je karakter. Hier hoeft het geloof nog niet eens bij te komen kijken, om al een verscheidenheid aan reacties te krijgen. De doelgroep is hier belangrijk. Ik zie veel ellende. Jezus is een bevrijding. Tegen sommige cliënten zou ik dit wel willen vertellen, omdat ik zie dat ze anders helemaal niet verder komen. Andere jongeren komen juist wel verder door dingen die ze leren in PMT. Ze leren grenzen aan te geven, voor zichzelf op te komen, structuur aan te brengen. De jongeren die het niet lukt om verder te komen met zichzelf zou ik graag over Jezus Christus vertellen. Ik doe het niet, want dat is niet waar ze voor komen. Ze komen voor PMT.

8. Jezus zegt dat je je geloof moet laten zien door je handelen en niet door het anderen op te leggen. Ook zegt hij de confrontatie niet uit de weg te gaan met niet-christenen. Is dit een dilemma voor jou? Waarom wel/niet?

Ik weet dat de Heilige Geest leider is in mijn spreken. Sommige dingen zijn duidelijk. Ik ben als PMT-er aangenomen, dus het geloof moet daarbuiten gehouden worden. Dat betekent niet dat ik geen christen ben, dat ben ik zoals eerder gezegd, overal. Ik ben als PMT-er geen evangelist (iemand die mensen verteld over de bevrijdende boodschap van Jezus Christus), maar ik ben wel verantwoordelijk voor de PMT waarin ik jongeren verder probeer te helpen.

Ik weet dat ik de last niet hoeft te dragen van mijn geweten dat ik meer zou moeten doen.

9. Vind je dat je wat/iets moet met je geloof in je werk? Wat is je opdracht?

Ik geloof dat het mijn opdracht is jongeren bij God te brengen. Dit moet je niet interpreteren als dat die jongeren echt zelf naar God toegaan, dat kan ik niet doen. dat kan God alleen. Maar wat ik kan doen is ze bij God brengen door voor ze te bidden. Ik zie het als een opdracht dat ik een poosje met ze mee mag lopen en ik denk dat dat goed voor ze is.

Gebed vind ik belangrijk. Ik bid vaak nog voor de jongeren als ik van werk naar huis reis en andersom. Ik wil dat een persoon ontdekt dat hij waardevol is. Verder wil ik ook gewoon een goede PMT-er zijn. Ik vraag mij wel eens af of dit het enige is wat ik kan doen. Ik weet dat waar ik kom, ook Jezus Christus komt. Dit geeft rust. De jongeren zijn geen last voor mijn schouders, maar voor God. God is verantwoordelijk voor ze. Niet ik. Ik kan bidden, dat doe ik dan ook. Ook voor mijn eigen werk. Als ik spannende momenten tegenkom in de PMT of ik heb een moeilijke groep. Achteraf word ik me vaak ervan bewust dat ik rustig werd, of dat het goed ging. Hierin merk ik de hulp van God op mijn gebed. Dit kan natuurlijk ook psychologisch verklaard worden als bewust worden van mijn onzekerheid en realiseren dat ik hulp nodig heb. Dit kan al een stuk meer rust geven. Geloof is niet zichtbaar op dat moment, maar het verandert zeker mijn houding. Ik ben in het leven naast mijn werk geen evangelist van nature. Ik ben veel meer iemand die de diepte in gaat als het over geloof gaat.

10. Is je visie op geloof en werk/PMT de afgelopen jaren bijgesteld, veranderd door ervaring?

Ik denk het wel. Ik weet alleen niet hoe. Ik zie geen duidelijke veranderingen. Ik heb echter altijd al wel gebeden. Ik wordt natuurlijk ook wijzer en ervarener. Dit werkt allemaal mee.

11. Hoe kijk je aan tegen de behandeling "Geloof in Christus?" (Pastoraat)

"Geloof in Christus" is eigenlijk Pastoraat. De eerste stap hierin is dat je je bekeerd. Ik geef ook pastoraat. Dit is heerlijk, omdat ik vrijuit over Christus kan vertellen. PMT vind ik wel heel waardevol. Christenen kunnen best in therapie bij niet-christenen. Afhankelijk dan van de vraag en de persoon.

12. Hoe combineer je jouw eigen overtuiging aan de ene kant, met de cliënt centraal stellen aan de andere kant?

Ik ben Christen waar ik ook ben. Maar God is met de cliënten op weg. Ik kan wel zaaien (Bijbelse metafoor) en ik kan bidden. Maar God moet de rest doen. Je moet ook weten dat PMT gewoon erg leuk is, dat heeft God je ook gegeven. Uiteindelijk moet je uit de kramp komen waar je in zit, dat je de cliënten zou moeten vertellen over Jezus Christus. Jezus zegt heel duidelijk. Dat je iemand moet behandelen zoals je zou willen dat ze jou behandelen. Het is heel makkelijk om alleen aardig te zijn tegen mensen die aardig tegen jou zijn. Ik vind het belangrijk dat ik naar iedereen hetzelfde ben. Deze overtuiging komt voort uit mijn christen-zijn

13. Heb je nog tips voor mij voor een volgend interview?

- Probeer een brug tussen te slaan tussen niet-christenen en de christenen. Er bestaat vaak een kloof tussen deze twee groepen. Probeer elkaar te begrijpen en geen blok te vormen.
- Misschien moet je aan het eind wel toegeven dat je niet verschillend bent dan andere PMT-ers, maar dat je enige verschil je gelovige overtuiging is.